

Plán rozvoja
najmenej rozvinutého okresu Stropkov

OBSAH

1. ANALÝZA HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A DEMOGRAFICKÉHO STAVU OKRESU	4
1.1. Demografická štruktúra	4
1.2. Nezamestnanosť	6
1.3. Vzdelávanie	10
1.4. Podnikateľské prostredie a príjmy	13
1.5. Migrácia	15
1.6. Dopravná infraštruktúra	15
1.7. Cestovný ruch	16
1.8. Bývanie a infraštruktúra	18
1.9. Marginalizované komunity	19
1.10. Zhrnutie analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu	24
2. IMPULZY K VYPRACOVANIU PLÁNU ROZVOJA NRO STROPKOV.....	25
3. NÁVRHY OPATRENÍ A ÚLOH NA ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE A PLNENIA PLÁNU ROZVOJA NRO STROPKOV.....	28
3.1. Súlad so strategickými dokumentami	28
3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít Plánu rozvoja NRO Stropkov	36
4. AKTIVITY PLÁNU ROZVOJA NRO STROPKOV	38
4.1. Aktivita A: Zamestnanosť - podpora vytvárania udržateľných pracovných miest	39
4.1.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos.....	39
4.1.2. Východisková situácia	39
4.1.3. Cieľová situácia	40
4.1.4. Prehľad opatrení a úloh.....	41
4.1.5. Opatrenie A1: Podpora sociálnych podnikov	42
4.1.6. Opatrenie A2: Podpora podnikov v poľnohospodárskej a lesníckej výrobe v odboroch náročných na zastúpenie manuálnej práce	43
4.1.7. Opatrenie A3: Podpora podnikov realizujúcich duálne vzdelávanie a praktickú výučbu v spolupráci so SOŠ.....	44
4.1.8. Opatrenie A4: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby, elektrotechnického a strojárskeho priemyslu, stavebníctva, služieb a informačných technológií.....	45
4.1.9. Opatrenie A5: Podpora vytvárania pracovných miest v oblasti sociálnych služieb, zdravotníctva a vzdelávania	45
4.2. Aktivita B: Cestovný ruch	46
4.2.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos.....	46
4.2.2. Východisková situácia	47
4.2.3. Cieľová situácia	47
4.2.4. Prehľad opatrení a úloh.....	48

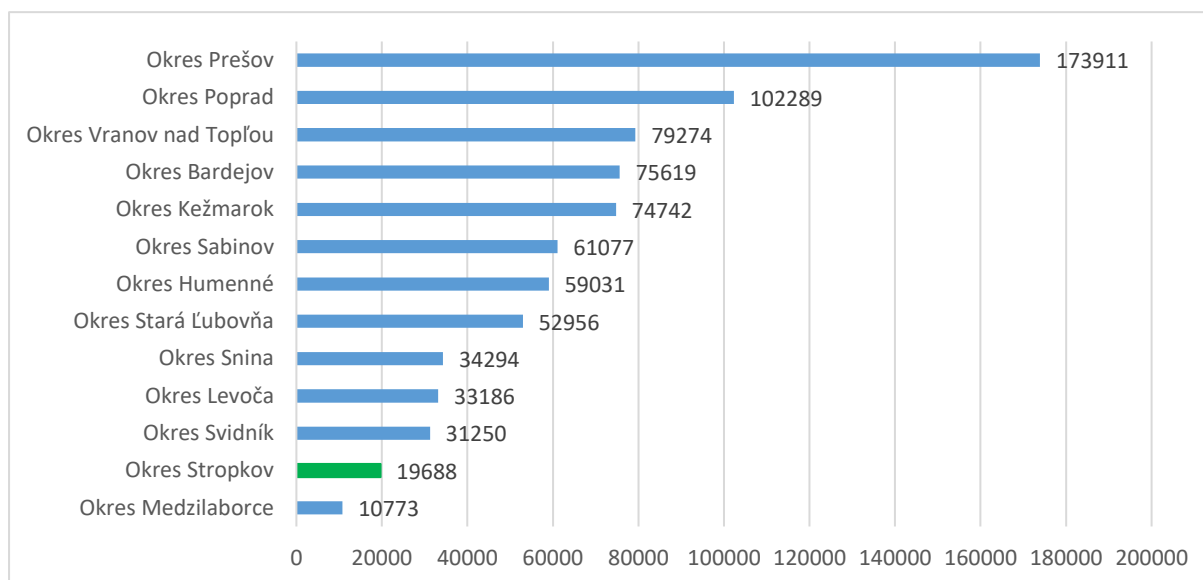
4.2.5. Opatrenie B1: Zvýšenie ubytovacej kapacity v okrese ako prvku prepájajúceho existujúce atrakcie v CR	48
4.2.6. Opatrenie B2: Podpora dobudovania a modernizácie nosného produktu cestovného ruchu	50
4.2.7. Opatrenie B3: Zvýšenie atraktívnosti územia dobudovaním a skvalitnením doplnkových služieb a atrakcií v území	50
<hr/>	
4.3. AKTIVITA C: Rozvoj verejnej správy v území NRO	51
4.3.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos	51
4.3.2. Východisková situácia	52
4.3.3. Cieľová situácia	52
4.3.4. Prehľad opatrení a úloh	53
4.3.5. Opatrenie C1: Zabezpečenie financovania projektov rozvoja verejnej správy v území NRO	53
<hr/>	
5. MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLÁNU ROZVOJA NRO STROPKOV	54
6. ČASOVÝ HARMONOGRAM REALIZÁCIE A MOŽNOSTI FINANCOVANIA PLÁNU ROZVOJA NRO STROPKOV	54
7. OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY, MONITOROVANIE A HODNOTENIE DOSIAHNUTÉHO POKROKU .	55
<hr/>	
7.1. Gestori a spôsob monitorovania podľa aktivít	55
7.2. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ	56
<hr/>	
Zoznam použitých skratiek	57

1. ANALÝZA HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A DEMOGRAFICKÉHO STAVU OKRESU

1.1. Demografická štruktúra

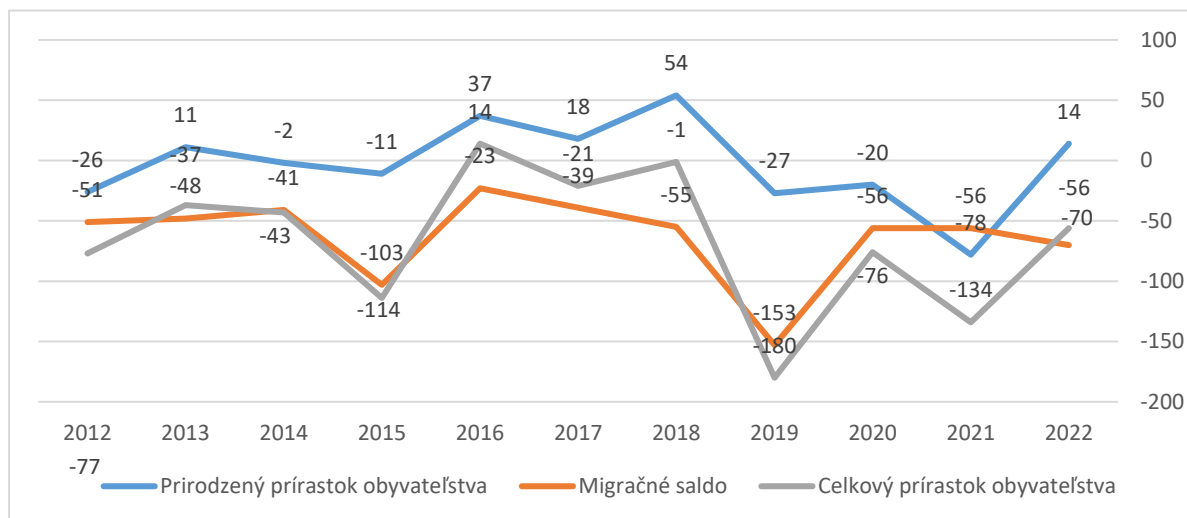
Okres Stropkov je z hľadiska počtu obyvateľov 19 688 (údaj k 31.12.2022) druhým najmenším okresom PSK. Z celkového počtu obyvateľov PSK žije v okrese Stropkov necelé 2,5 % obyvateľov.

Graf č. 1 Počet obyvateľov za rok 2022 podľa okresov v PSK¹⁾

Z dlhodobého hľadiska má vývoj počtu obyvateľov v okrese klesajúci trend, ktorý je podporený najmä záporným prirodzeným prírastkom (počet zomrelých dlhodobo prevyšuje počet narodených), ale aj záporným migračným saldom vo väčšine rokov v sledovanom období (počet vystáhnovaných prevyšuje počet prisťahovaných). Medzi rokmi 2012 – 2022 poklesol počet obyvateľov okresu Stropkov až o 1136 (vyše 5 %).

Graf č. 2 Prírastok obyvateľstva okresu Stropkov v období rokov 2012 – 2022²⁾

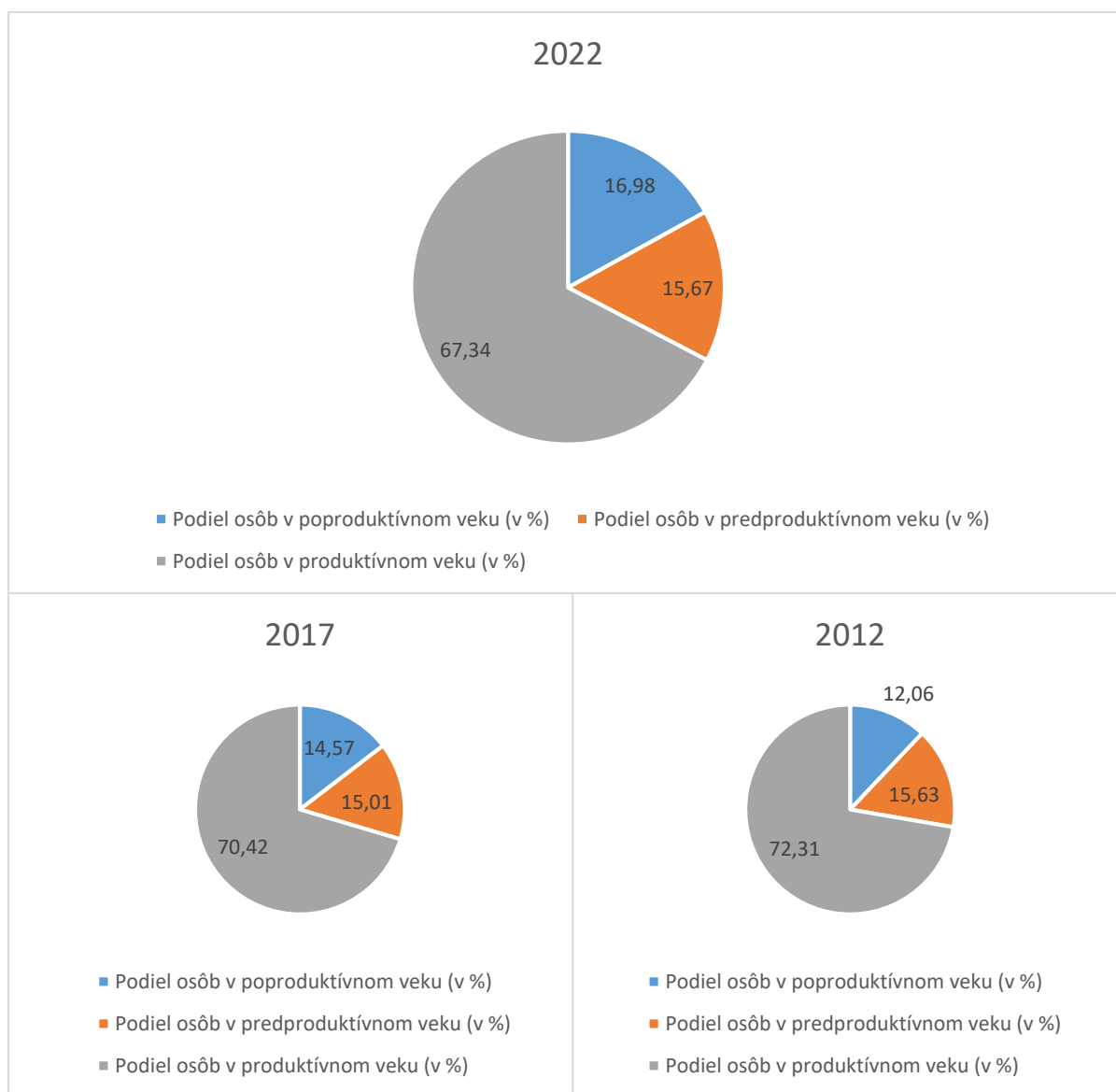
¹⁾ https://datacube.statistics.sk/#/view/sk/vbd_dem/om7102rr/v_om7102rr_00_00_00_sk.

²⁾ http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_DEM/om7106rr/v_om7106rr_00_00_00_sk.

Okres Stropkov má piaty najvyšší priemerný vek obyvateľstva (41,28 rokov) v rámci okresov PSK. Priemerný vek obyvateľov okresu Stropkov je takmer o 2 roky vyšší, ako priemer za PSK (39,31 rokov), v porovnaní s celoslovenským priemerom (41,62 rokov) je rozdiel minimálny.³⁾

Hodnota indexu starnutia sa v okrese dlhodobo zvyšuje (v roku 2022 dosiahla úroveň 108,36 – čo je mierne pod priemerom SR – 110,95). Okres Stropkov je spomedzi okresov PSK okresom s piatym najnižším percentuálnym podielom osôb v predproduktívnom veku, 15,67 %, čím sa radí medzi okresy SR s nižším podielom osôb v predproduktívnom veku. S podielom 16,98 % sa okres radí medzi okresy s priemerným podielom obyvateľov v poproduktívnom veku v porovnaní so SR (17,85 %). V rámci PSK je to piaty najvyšší podiel zo všetkých okresov v kraji.

Graf č. 3 Vekové zloženie obyvateľstva okresu Stropkov v rozmedzí 5 rokov⁴⁾

³⁾ https://datacube.statistics.sk#!/view/sk/vbd_dem/om7005rr/v_om7005rr_00_00_00_sk.

⁴⁾ http://datacube.statistics.sk#!/view/sk/vbd_dem/om7005rr/v_om7005rr_00_00_00_sk.

Okres je tvorený celkovo 43 územnosprávnymi jednotkami, ktoré možno vnútorne rozčleniť na 42 obcí a 1 mesto.

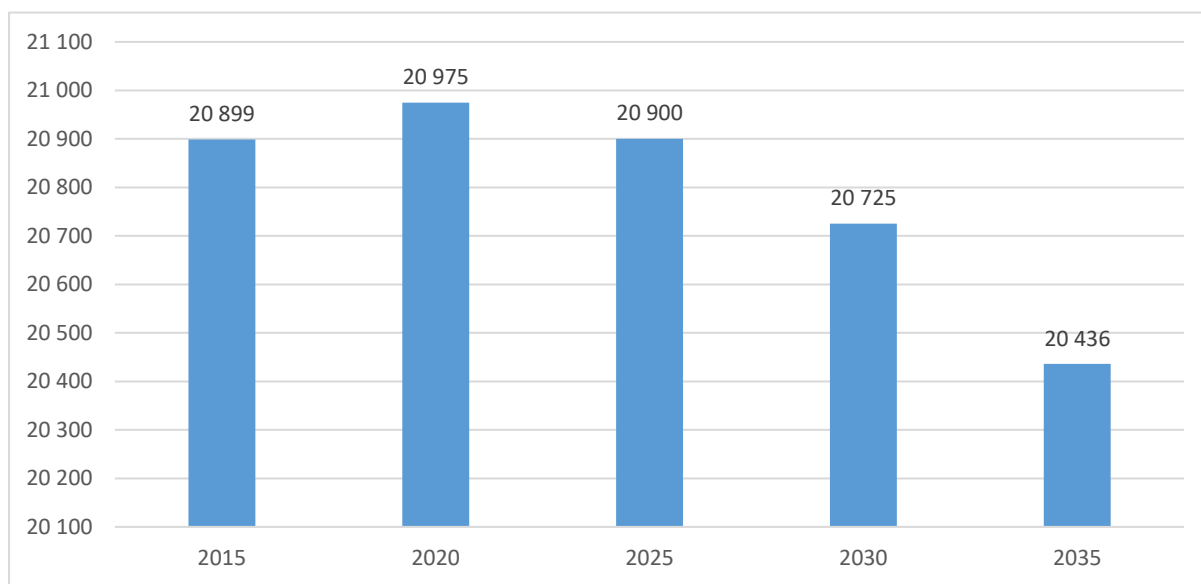
Územie okresu zahŕňa 24 obcí s počtom obyvateľov do 199 (z toho 12 do 100 obyvateľov), 13 obcí s počtom obyvateľov od 200 do 499, 5 obcí s počtom obyvateľov od 500 do 999, a len okresné mesto Stropkov má vyše 5000 obyvateľov (9883). Prevažná časť územia je tvorená vidieckymi oblasťami a malými obcami.⁵⁾

Z hľadiska priestorového sociálno-ekonomického rozvoja je okres tvorený územím dvoch MAS - MAS Laborec, ktorá združuje štyri obce z okresu Stropkov (Miková, Vladiča, Havaj a Malá Poľana) a MAS Domaša, ktorá združuje 26 obcí z okresu Stropkov (Baňa, Breznica, Breznička, Brusnica, Bukovce, Bžany, Chotča, Korunková, Kručov, Lomné, Makovce, Miňovce, Nižná Olšava, Potoky, Potôčky, Soľník, Stropkov, Šandal, Tisinec, Turany nad Ondavou, Varechovce, Veľkrop, Vislava, Vojtovce, Vyšná Olšava, Vyšný Hrabovec).

Na základe údajov ŠÚ SR k 31.12.2022 má hustotu obyvateľstva okres Stropkov výrazne nižšiu v porovnaní s hustotou obyvateľstva v PSK (Stropkov – 50,69 obyvateľov/km², PSK – 90,04 obyvateľov/km²), na čom má podiel najmä veľkostná štruktúra obcí. Uvedenú hodnotu je možné považovať za nízku aj z hľadiska celoslovenského priemeru, ktorý je na úrovni 110,78 obyvateľov/km²).

Podľa prognóz vývoja stavu obyvateľstva do roku 2035 je predpokladaný trend poklesu počtu obyvateľov. Ako je vyššie uvedené, realita klesania počtu obyvateľov už predstihla prognózu spracovanú v roku 2013.

Graf č. 4 Prognóza vývoja počtu obyvateľov v okrese Stropkov⁶⁾

1.2. Nezamestnanosť

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Stropkov bola k 31.12.2022 na úrovni 10,77 %.⁷⁾ V rámci PSK je to okres so siedmou najvyššou mierou evidovanej nezamestnanosti. Disponibilný počet UoZ bol za obdobie posledných 10 rokov najnižší na konci roka 2019 (pred vypuknutím pandémie COVID-19) – 958 disponibilných UoZ. V rokoch 2020 a 2021 stúpol počet disponibilných UoZ

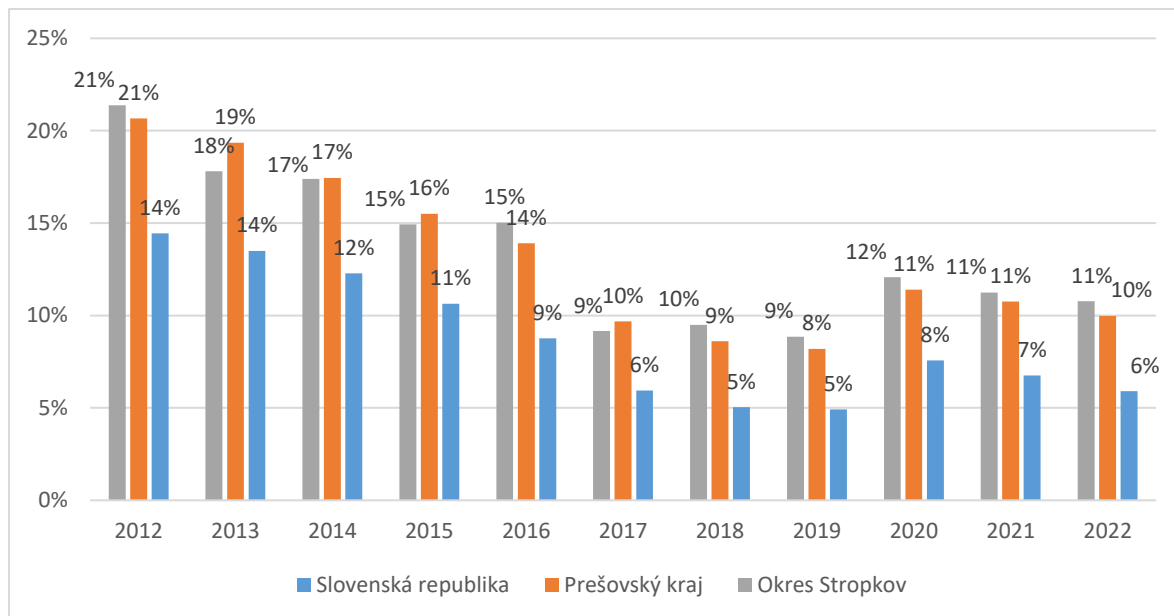
⁵⁾ http://datacube.statistics.sk#!/view/sk/VBD_DEM/om7101rr/v_om7101rr_00_00_00_sk.

⁶⁾ http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Prognozna_okresy_SR_2035.pdf.

⁷⁾ http://datacube.statistics.sk#!/view/sk/vbd_dem/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk.

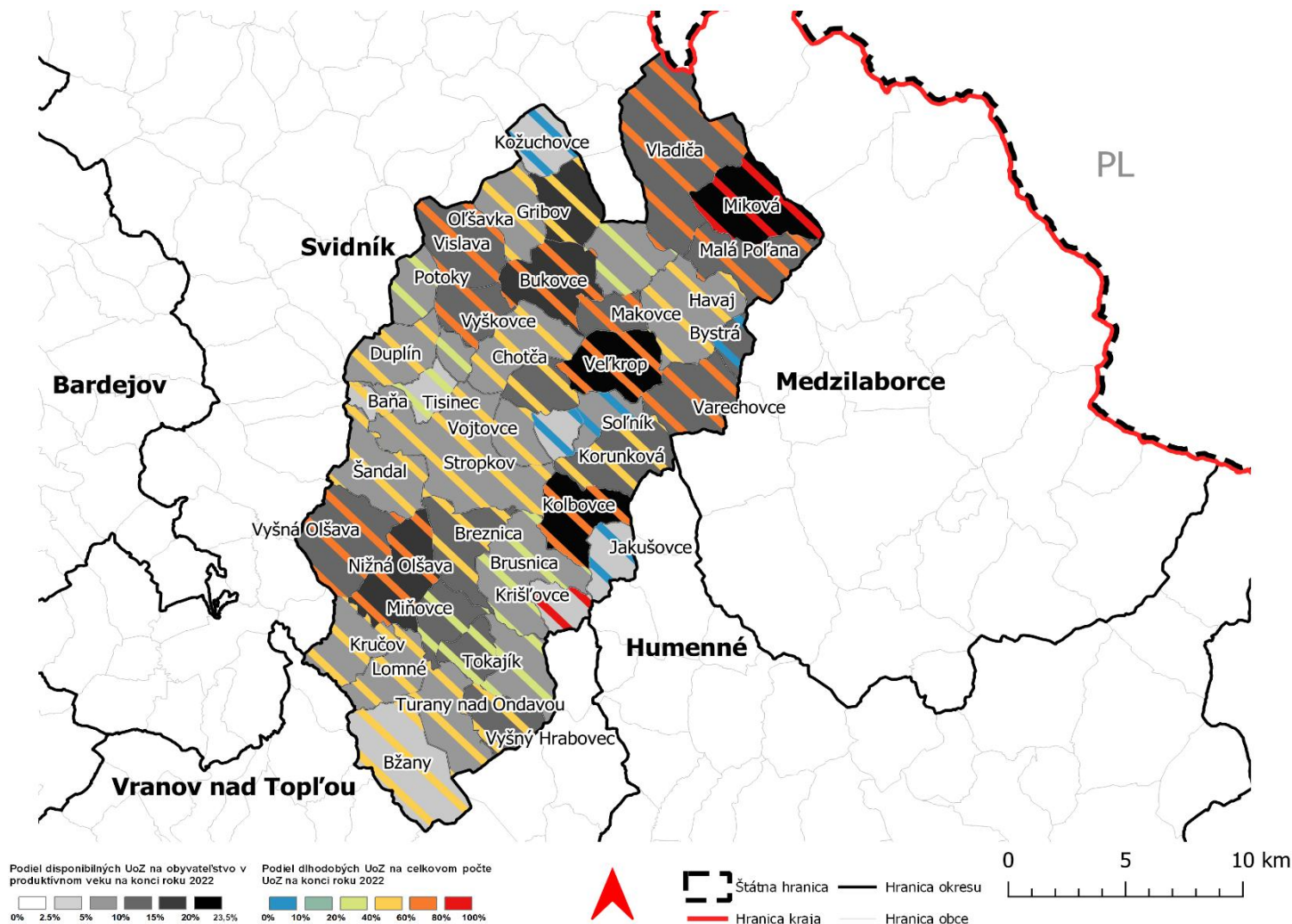
na úroveň 1293 a 1182, následne na konci roka 2022 opäť klesol na úroveň 1119 disponibilných UoZ. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Stropkov je však dlhodobo nad slovenským priemerom (5,90 %) a nad priemerom PSK (9,98 %). Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v okrese Stropkov kopíruje vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v SR a v PSK s menšími odchýlkami v poslednom období.

Graf č. 5 Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Stropkov v rozmedzí rokov 2012-2022⁸⁾

⁸⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk.

Mapa č. 1 Podiel dlhodobých UoZ na celkovom počte UoZ v okrese Stropkov na konci roka 2022 (spracované MIRRI SR na základe údajov zo Štatistického úradu SR)

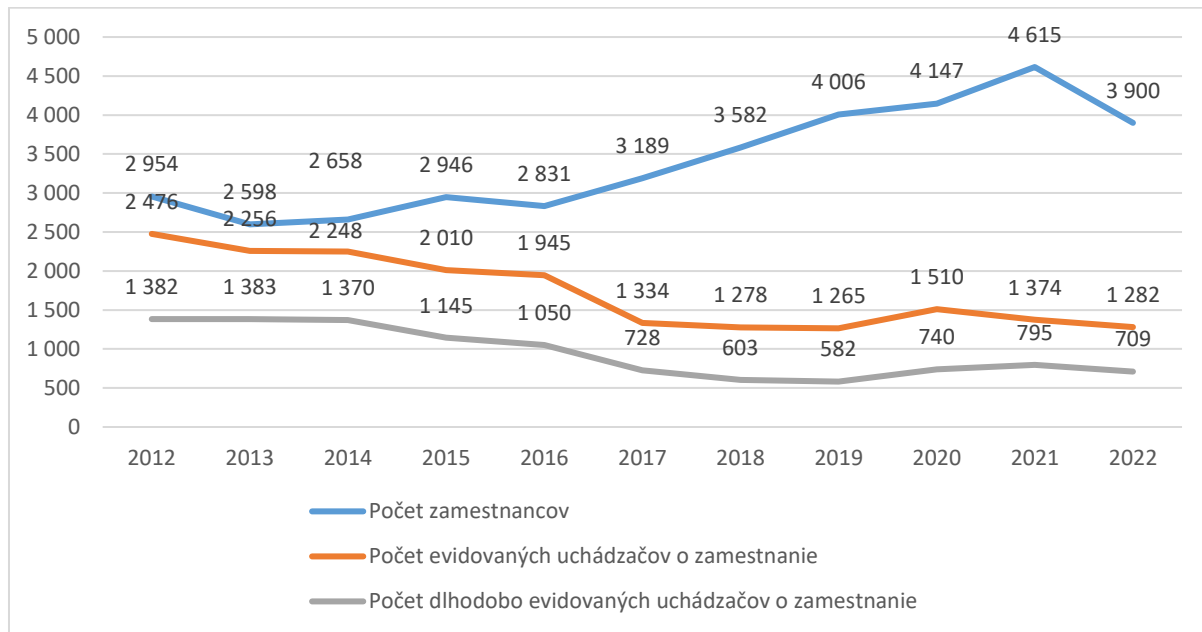
V posledných 5 rokoch (2018-2022) v okrese Stropkov zaznamenávame mierny nárast miery evidovanej nezamestnanosti o 1,27 p. b. Podobne aj v PSK, ale aj v rámci SR ako celku zaznamenávame v tomto období mierny nárast nezamestnanosti (nárast nezamestnanosti v PSK o 1,37 p. b., nárast nezamestnanosti v SR o 0,86 p. b. - medzi rokmi 2018-2022). Z okresov PSK je to ôsmy najvyšší nárast za dané obdobie.

Najnižšiu hodnotu za sledované obdobie dosahuje miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2019 – 8,86 % (pred pandemiou COVID-19). Najvýraznejší pokles bol dosiahnutý medzi rokmi 2016 a 2017 (5,86 p. b.). Medzi rokmi 2019 a 2022 však opätovne zaznamenávame v okrese Stropkov vyšší medziročný nárast (1,91 p. b.), ktorý je porovnateľný s nárastom v PSK a SR (1,79 p. b., resp. 0,98 p. b.). V okrese Stropkov podobne ako v PSK a SR je dlhodobo vyššia miera evidovanej nezamestnanosti u žien ako u mužov – mierne nad úrovňou priemeru SR. (rozdiel v miere evidovanej nezamestnanosti mužov a žien v roku 2022: PSK – 3,66 p. b.; SR - 2,10 p. b., Stropkov – 5,06 p. b.).

Celkový počet zamestnancov sa v okrese Stropkov od roku 2012 do roku 2022 zvýšil o 946 zamestnancov.

Z celkového počtu disponibilných UoZ patrí do skupiny dlhodobo nezamestnaných občanov viac ako 55 %.

Graf č. 6 Počet zamestnancov, UoZ a dlhodobo nezamestnaných UoZ v okrese Stropkov⁹⁾

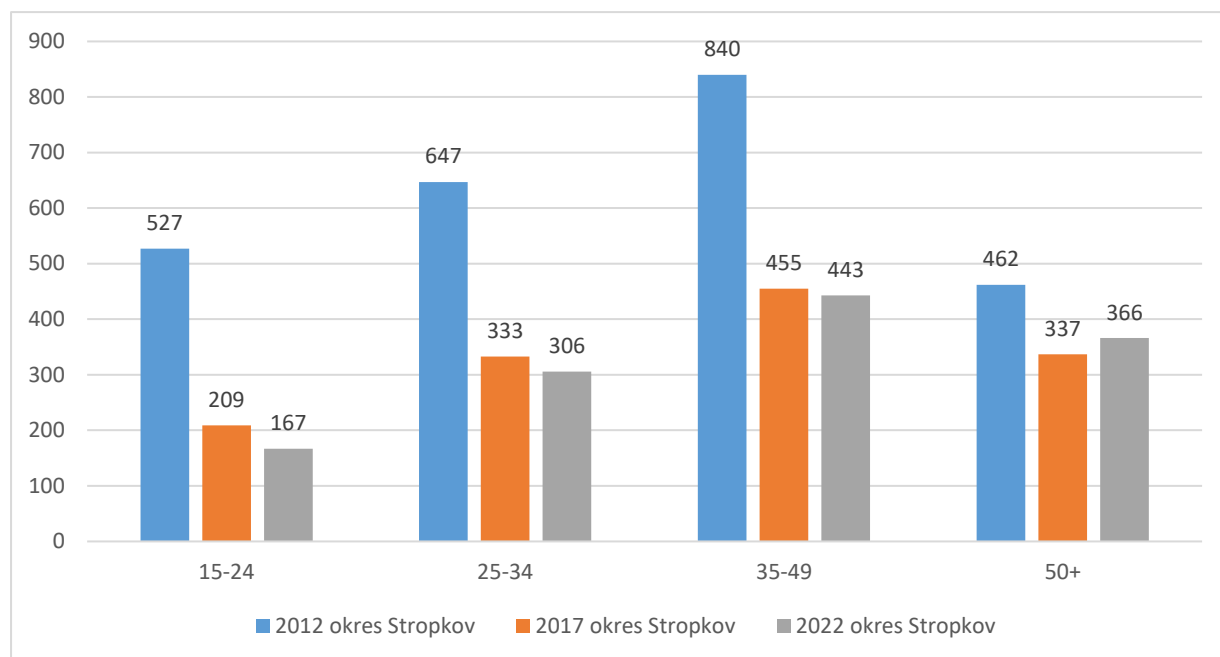

Z hľadiska vekovej štruktúry UoZ dominujú uchádzači vo veku od 35 do 49 rokov v počte 443, ktorí tvoria 34,55 % z celkového počtu UoZ.

Počet UoZ vo veku nad 50 rokov v súčasnosti dosahuje 366 osôb, čo je 28,55 % z celkového počtu UoZ. Počet mladých UoZ (vo veku 15 – 24 rokov) tvorí 167 osôb, čo predstavuje viac ako 13 % z celkového počtu UoZ. Počet UoZ (vo veku 25 – 34 rokov) tvorí 306 osôb, čo predstavuje takmer 24 % z celkového počtu UoZ. Vzhľadom na vekové zloženie je situácia v okrese na úrovni PSK a porovnateľná so situáciou v SR.

⁹⁾ https://datacube.statistics.sk#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3113rr/v_pr3113rr_00_00_00_sk.
https://datacube.statistics.sk#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr5001rr/v_pr5001rr_00_00_00_sk.
https://datacube.statistics.sk#!/view/sk/vbd_sk_win2/pr3806rr/v_pr3806rr_00_00_00_sk.

Graf č. 7 Počet UoZ podľa veku v okrese Stropkov¹⁰⁾

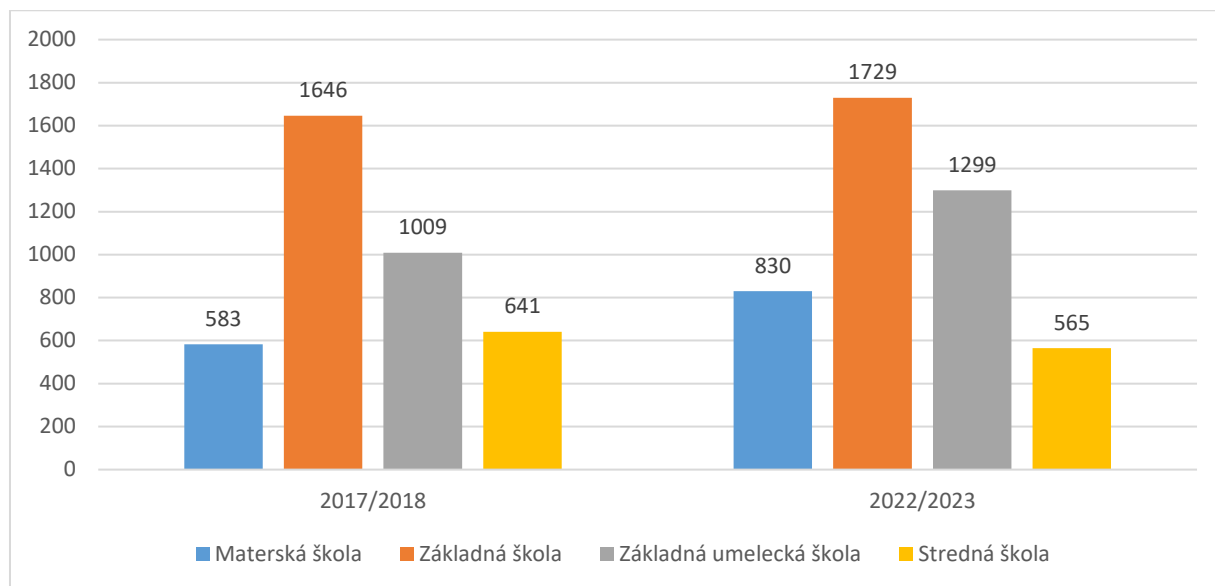

1.3. Vzdelávanie

V rámci vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva okresu Stropkov dominujú obyvatelia so základným vzdelaním v podiele 31,74 %, s úplným stredným odborným a stredným všeobecným vzdelaním s maturitou v podiele 27,26 % a stredným odborným vzdelaním v podiele 24,83 %.

¹⁰⁾ https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_sk_win2/pr3807rr/v_pr3807rr_00_00_00_sk.

Graf č. 8 Vývoj počtu žiakov v okrese Stropkov v školskom roku 2022/2023 oproti školskému roku 2017/2018¹¹⁾

V okrese sa nachádza 23 MŠ a 16 ZŠ. V okrese pôsobia dve stredné školy. Prvou je stredná škola elektrotechnická, ktorá zabezpečuje komplexné teoretické a praktické vyučovanie žiakov. Druhou strednou školou je Gymnázium Stropkov, ktoré pripravuje žiakov na vysokú školu. V okrese sa nenachádza žiadna vysoká škola. V okrese sa nachádza jedna štátna základná umelecká škola.

Najväčší podiel UoZ z celkového počtu UoZ tvorila k 30.09.2023 skupina obyvateľov s ukončeným základným vzdelaním - 418 UoZ (31,74 %). Významné zastúpenie majú UoZ s ukončeným úplným stredoškolským vzdelaním - 359 UoZ (27,26 %). Vysokoškolské vzdelanie má 128 UoZ z celkového počtu UoZ, čo predstavuje 9,72 % a 0,46 % UoZ nemá ukončené ani základné vzdelanie (6 UoZ).

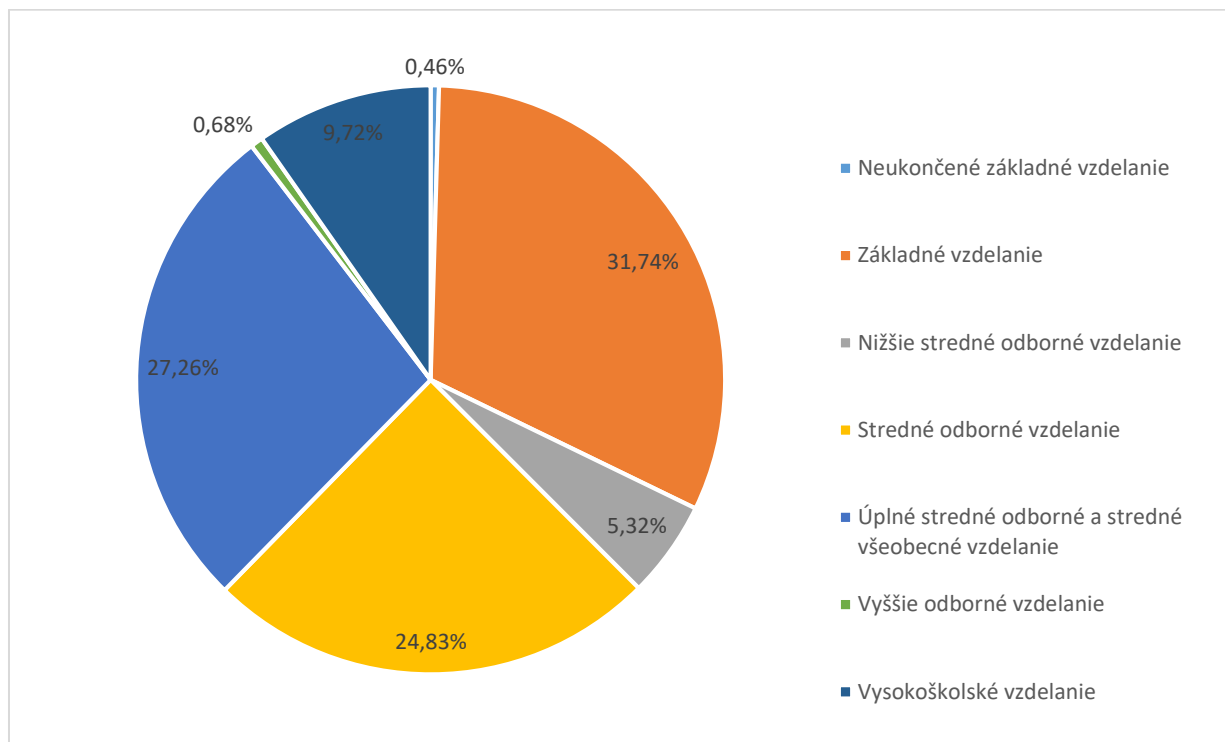
Podiel UoZ s nedokončeným základným vzdelaním a ukončeným len základným vzdelaním tak tvorí až 32,2 % UoZ.

¹¹⁾ https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/publikacie-casopisy.../zistovanie-kvalifikovanosti.html?page_id=9243.

https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/sv5004rr/v_sv5004rr_00_00_00_sk.

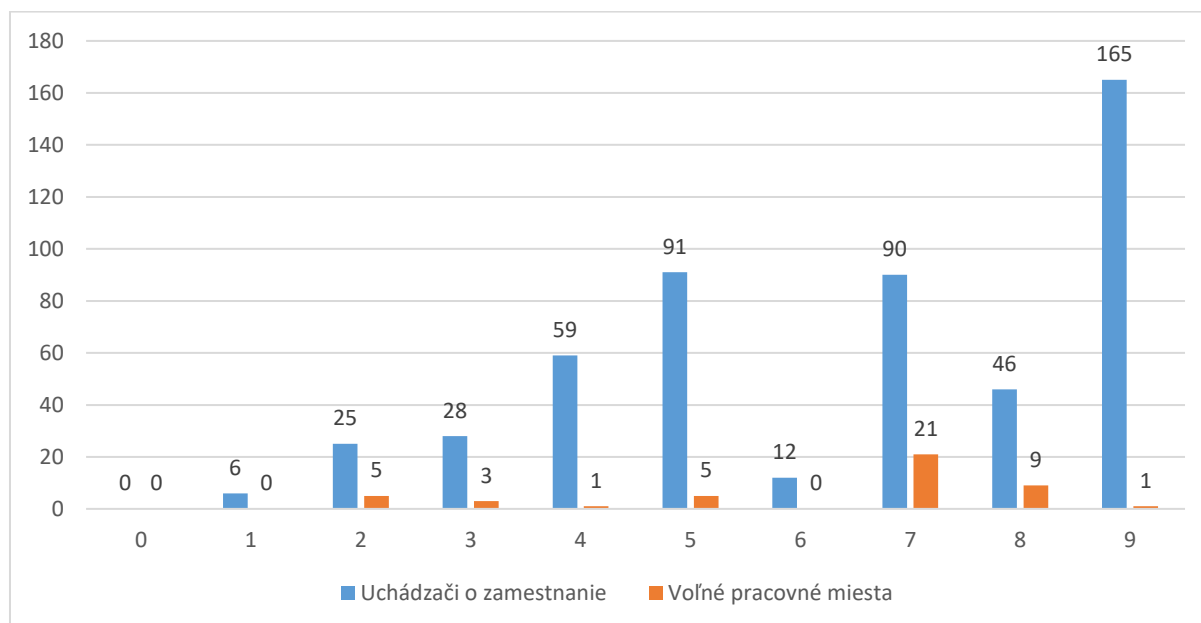
https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/sv5003rr/v_sv5003rr_00_00_00_sk.

Graf č. 9 Podiel UoZ podľa dosiahnutého vzdelania v okrese Stropkov (údaje k 30.9.2023)¹²⁾

¹²⁾ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2023.html?page_id=1247162.

Graf č. 10 Štruktúra UoZ podľa profesie vykonávanej bezprostredne pred zaradením do evidencie a štruktúra voľných pracovných miest podľa požadovanej profesie (podľa SK ISCO-08) v okrese Stropkov¹³⁾

0 Príslušníci ozbrojených síl	5 Pracovníci v službách a obchode
1 Zákonnodarcovia, riadiaci pracovníci	6 Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve
2 Špecialisti	7 Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci
3 Technici a odborní pracovníci	8 Operátori a montéri strojov a zariadení
4 Administratívni pracovníci	9 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci

1.4. Podnikateľské prostredie a príjmy

Dominantné postavenie vo výrobe v okrese Stropkov má, čo do podielu produkcie a zamestnaností, odvetvie automobilového priemyslu, elektrotechnického priemyslu, potravinárskej produkcie, vinárstva a keramiky.

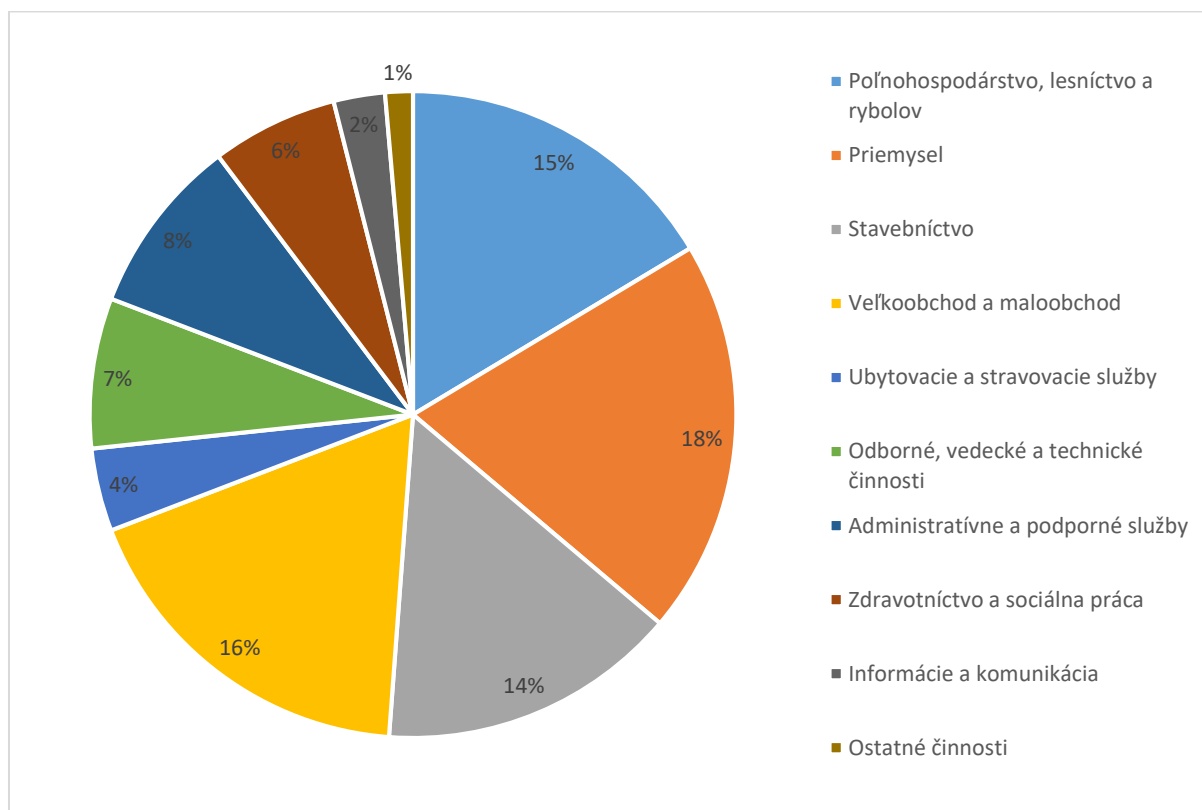
Najvýznamnejšiu oblasť v hospodárskej štruktúre mesta predstavuje priemyselná výroba. Priemyselnú základňu reprezentuje hlavne TESLA, a. s., Stropkov, ktorá si udržuje dominantné postavenie v rámci regiónu a má aj významné postavenie v PSK. Je jediným veľkým podnikom v okrese. Predmetom činnosti je vývoj a výroba, predaj a servis výrobkov telekomunikačnej techniky. Ďalšou výrobnou firmou je STROPTEL, ktorej hlavnou výrobnou činnosťou je výroba transformátorov. Hlavným predstaviteľom strojárkeho priemyslu je závod spoločnosti Kovo-Sipox, a. s., Bánovce nad Bebravou, ktorý sa špecializuje na strojársku výrobu. Charakteristickou črtou úrovne malého a stredného podnikania je jeho stagnácia. V okrese pôsobia malé stavebné, drevárske, krajčírské a strojárke firmy a živnostníci.

¹³⁾ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2023.html?page_id=1247162.

V poslednom období do okresu neprišli žiadne priame zahraničné investície.

Z hľadiska predmetu podnikania dominuje v štruktúre podnikateľského sektora odvetvie priemyselné – 100 podnikov, čo predstavuje 18 % z celkového počtu podnikov v okrese Stropkov. Spolu 91 subjektov s činnosťou v oblasti veľkoobchodu a maloobchodu tvorí vyše 16 % z celkového počtu podnikov v okrese Stropkov, 83 subjektov s činnosťou v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu tvorí viac ako 15 % z celkového počtu podnikov v okrese Stropkov.

Graf č. 11 Štruktúra podnikov podľa ekonomických činností na základe štatistickej klasifikácie ekonomických činností za rok 2022 v okrese Stropkov¹⁴⁾

Územie okresu má značný potenciál pre tvorbu a zakladanie obecných a sociálnych podnikov s ponukou napr. stavebných prác pri zamestnaní UoZ. Zároveň je nevyhnutné reprofilovať resp. preškoliť UoZ na profesie, ktoré sú na území takmer nedostatkové bez potreby špeciálneho vzdelania v stavebníctve, vo výrobe alebo v službách.

Poľnohospodárska pôda tvorí podstatnú časť územia okresu – 38 % z celkovej výmery okresu, 10 % tvorí orná pôda. Vyše 51 % pôdy tvoria lesy. V oblasti poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu pôsobí v okrese až 83 subjektov (15 %).

Rastlinná výroba je okrem pestovania obilnín a zemiakov zameraná na výrobu krmovín pre živočíšnu výrobu. Najväčší objem dopestovanej krmoviny tvorí kukurica. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že objem pestovaných plodín z roka na rok klesá. Vzrastá plocha pôdy s trávnatým porastom. Živočíšna výroba sa vzhľadom na dané prírodné podmienky špecializuje na chov hovädzieho dobytku. Druhým najpočetnejším hospodárskym zvieratkom je ovca.

Poľnohospodárstvo v okrese Stropkov nedostatočne využíva svoj potenciál na tvorbu pracovných miest, keďže sa v malej miere zameriava na špeciálnu rastlinnú výrobu a živočíšnu výrobu, ktoré majú

¹⁴⁾ https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_sk_win2/og3803rr/v_og3803rr_00_00_00_sk.

najväčší potenciál zamestnávať na vidieku ľudí, ktorí len s ťažkosťami nachádzajú pracovné uplatnenie na pracovnom trhu.

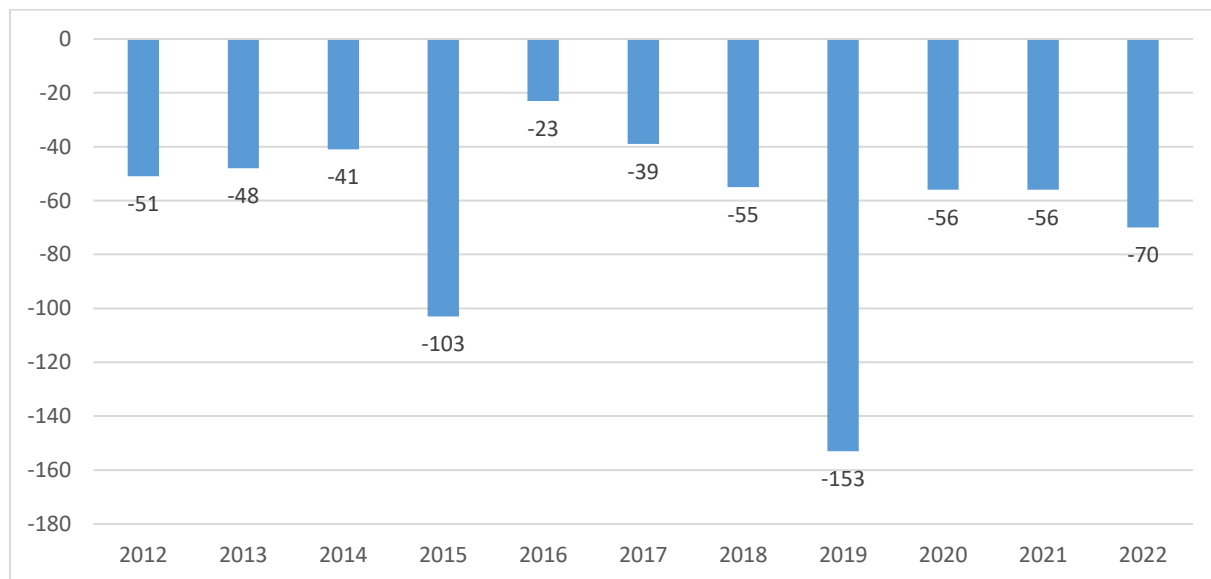
Dlhodobým konkurentom domácich výrobcov potravín sú farmári a obchodníci s potravinami z Poľska, kde je dotačná politika odlišná od politiky v podmienkach SR. Pri predaji poľnohospodárskych produktov, podobne ako aj v oblasti spotrebného tovaru, stavebného materiálu, predaja pohonných hmôt, zohráva dôležitú úlohu cena, ktorá je v Poľsku nižšia ako na území tohto regiónu. Vzhľadom na blízkosť obchodných centier od územia okresu (mestá Dukla, Krosno) sa finančné zdroje a kúpna sila presúva do Poľska, dôsledkom čoho miestna ekonomika stráca na sile.

Lesnícky sektor okresu Stropkov má dostatočnú surovinovú bázu a dostatočnú lesnú cestnú sieť. Potenciál je v rozvoji investícií do nových technológií, do obnovy a starostlivosti o lesy okresu Stropkov, ako aj do finalizácie (t. j. zvýšenia pridanej hodnoty produktov pri spracovaní drevnej hmoty). Lesné aj nelesné pozemky majú potenciál na tvorbu a využívanie obnoviteľných zdrojov a pri rešpektovaní environmentálnych limitov môžu zohrávať významnejšiu úlohu v hospodárskom rozvoji, zamestnanosti a prosperite okresu, najmä jeho vidieckych oblastí.

1.5. Migrácia

Migrácia z okresu Stropkov zaznamenáva v období posledných desiatich rokov (2012-2022) negatívny trend. Mimo hraníc okresu sa sťahuje každoročne väčší počet ľudí, než do okresu prichádza. V dôsledku migrácie klesol najväčší počet obyvateľov okresu Stropkov v roku 2015 o 153 obyvateľov. Naopak najnižší pokles migrácie bol zaznamenaný v roku 2018, a to 23 obyvateľov.

Graf č. 12 Vývoj migračného salda v okrese Stropkov v období rokov 2012 -2022¹⁵⁾

1.6. Dopravná infraštruktúra

Okres Stropkov sa nachádza v severnej časti PSK, je hraničiacim okresom s Poľskom. Z juhu na sever vedie okresom cesta I. triedy I/15, ktorá spája okres s mestami Vranov nad Topľou a Svidník.

V okrese absentuje železničná doprava.

¹⁵⁾ https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7104mr/v_om7104mr_00_00_00_sk.

Na území okresu sa nenachádzajú žiadne hraničné priechody do Poľska. Najbližší hraničný priechod pre osobnú dopravu a nákladnú dopravu nad 7,5 ton je neďaleko v okrese Svidník (Vyšný Komárnik – Barwinek).

Okresné mesto Stropkov je od Prešova vzdialené 49 km a od Bratislavy 453 km. Z ciest II. triedy má význam cesta II/556, ktorá spája mesto Stropkov s mestom Giraltovec a II/575, ktorá spája Stropkov s Medzilaborcami.

Problémom okresu je absencia diaľnic a rýchlostných komunikácií. Problémom je taktiež aj stav cesty I. triedy (zlý technický stav, šírkové pomery sú na viacerých úsekoch nedostatočné, smerové pomery sú náročné z dôvodu pestrého reliéfu krajiny).

Cestná sieť okresu je tvorená cestami I., II. a III. triedy, s celkovou dĺžkou 163,559 km. Cestnú sieť v okrese Stropkov tvorí 22,42 km ciest I. triedy, 33,188 km ciest II. triedy a 107,951 km ciest III. triedy.

Hustota cestnej siete je 0,4205 km/km².

Tabuľka č. 1 Stav ciest v okrese Stropkov podľa triedy cesty¹⁶⁾

Trieda cesty	Dĺžka ciest (km)	Veľmi dobrý stav (km)	Dobrá stav (km)	Vyhovujúci stav (km)	Nevyhovujúci stav (km)	Havarijný stav (km)	Nevyhovujúci alebo havarijný stav (km)	Nevyhovujúci alebo havarijný stav (%)
I.	22,42	7,661	0,053	0	0	14,706	14,706	65,59
II.	33,188	11,448	5,135	3,682	12,923	0	12,923	38,94
III.	107,951	64,727	5,015	10,611	27,598	0	27,598	25,57
Spolu	163,559	83,836	10,203	14,293	40,521	14,706	55,227	33,77

1.7. Cestovný ruch

Atraktívna príroda, historické pamiatky a kultúrne dedičstvo vytvárajú vhodné podmienky pre CR, rekreáciu a turistiku.

Najdôležitejším a turisticky najatraktívnejším prvkom v okrese je rekreačná oblasť pri vodnej nádrži Veľká Domaša. Samotná vodná nádrž zasahuje do 2 okresov, pričom severná „stropkovská“ strana mierne zaostáva za južnou „vránovskou“ stranou v kvalite i kvantite ponúkaných služieb.

Okrem Domaše, ako nosnej atrakcie v CR sa nachádza v okrese niekoľko ďalších turisticky zaujímavých bodov:

- mesto Stropkov – kultúrno-historické pamiatky, ZOO park, prímestská rekreačná zóna „Pod vlekom“ a iné,
- pútnické miesto Buková hôrky,
- drevený kostolík v obci Potoky,
- dedinské múzeum v Driečnej,
- múzeum Tokajickej tragédie a vojnový cintorín,

¹⁶⁾ <https://www.ssc.sk/sk/cinnosti/rozvoj-cestnej-siete/hospodarenie-s-vozovkami/dokumenty.ssc>.

- vyhlídkové veže – Ščob a Ščerbovka.

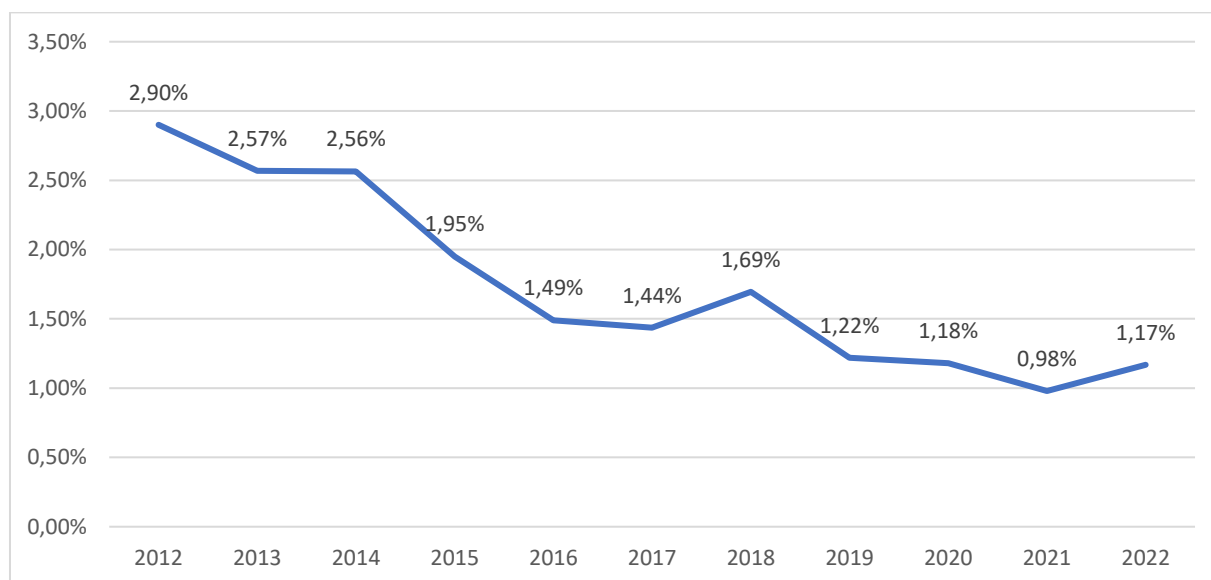
Z chránených území sa v okrese nachádza chránený areál Driečna, v katastri obce Vladiča pri hranici s Poľskom.

Dôležitou zložkou potenciálu CR v okrese sú najmä kultúrne podujatia medzi ktoré patria každoročné festivaly v obciach okresu a tradičné podujatia v meste Stropkov (Stropkovský jarmok, Dni medu, Vianočné remeselné trhy, Stropkovské hradné slávnosti a iné).

Okrem toho existuje v okrese Stropkov viacero menších prevádzok s tradičnou výrobou a prevádzky s perspektívou pre rozvoj agroturizmu. Vyššie uvedené predstavuje potenciál pre vytvorenie komplexného produktu v CR, ktorý bude zahŕňať aj menej známe atrakcie, výlety na malé poľnohospodárske farmy, salaše, rybníky, včelnice, spojené s možnosťou ochutnávky a nákupu ich výrobkov.

Vzhľadom na malú rozlohu samotného okresu je nevyhnutná spolupráca so subjektmi v susedných okresoch, v rámci geograficky charakterizovaného územia Horný Zemplín (okresy Stropkov, Medzilaborce, Snina, Humenné, Vranov nad Topľou).

Graf č. 13 Podiel ubytovacích zariadení v okrese Stropkov na počte v PSK¹⁷⁾

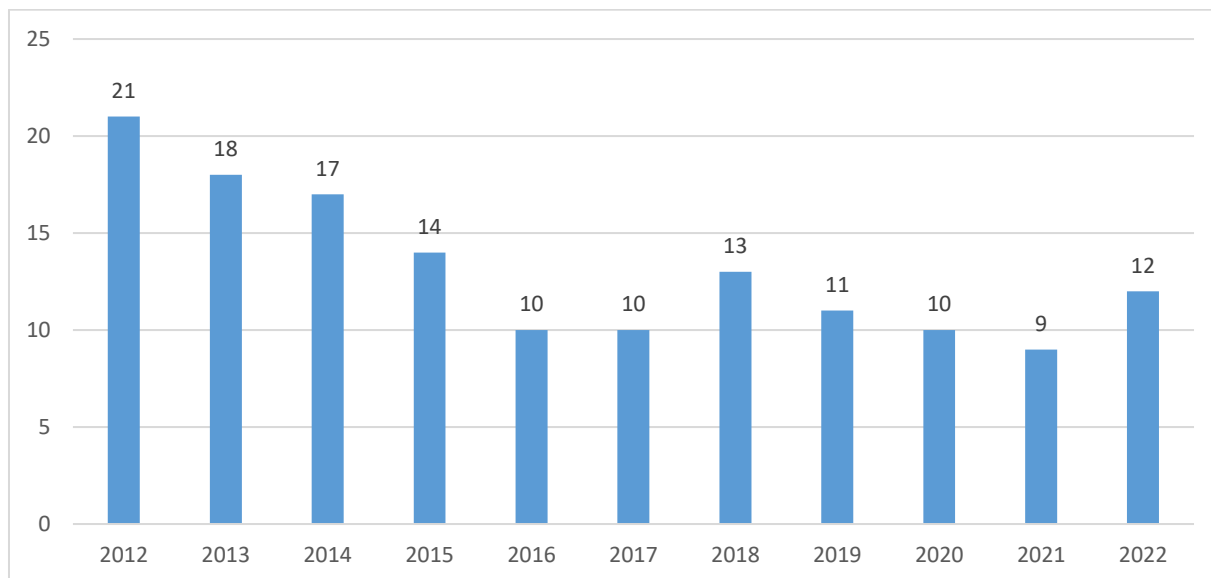

Stmeľujúcim prvkom v CR je ubytovanie. Pri nedostatočnej kapacite a kvalite ubytovacích zariadení nie je možné udržať v okrese Stropkov turistov. Ubytovanie predstavuje jeden z problémov okresu Stropkov.

Počet ubytovacích zariadení v okrese Stropkov výrazne poklesol medzi rokmi 2015 a 2016 (o takmer 30 %).

¹⁷⁾ https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_sk_win2/cr3807qr/v_cr3807qr_00_00_00_sk,
https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/cr3002rr/v_cr3002rr_00_00_00_sk.

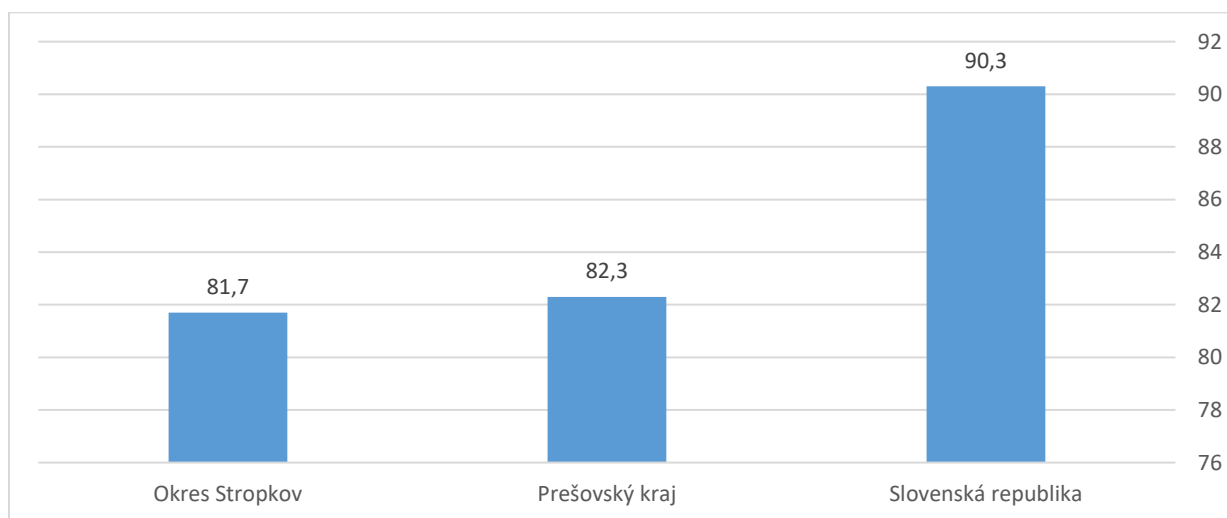
Graf č. 14 Počet ubytovacích zariadení v okrese Stropkov¹⁸⁾

1.8. Bývanie a infraštruktúra

Vybudovaný verejný vodovod v okrese Stropkov malo v roku 2022 len 81,7 % obyvateľov, čo je pod úrovňou priemeru pokrytia vodovodom v PSK (82,3 %). Miera pripojenosti k vodovodu v SR je 90,3 % (o 8,6 p. b. viac ako v okrese Stropkov).

Graf č. 15 Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v okrese Stropkov (hodnoty za rok 2022)¹⁹⁾

V rámci okresov PSK vykazuje okres Stropkov tretiu najnižšiu úroveň napojenia na verejnú kanalizáciu. Na verejnú kanalizáciu s čistiarnou odpadových vôd bolo v roku 2022

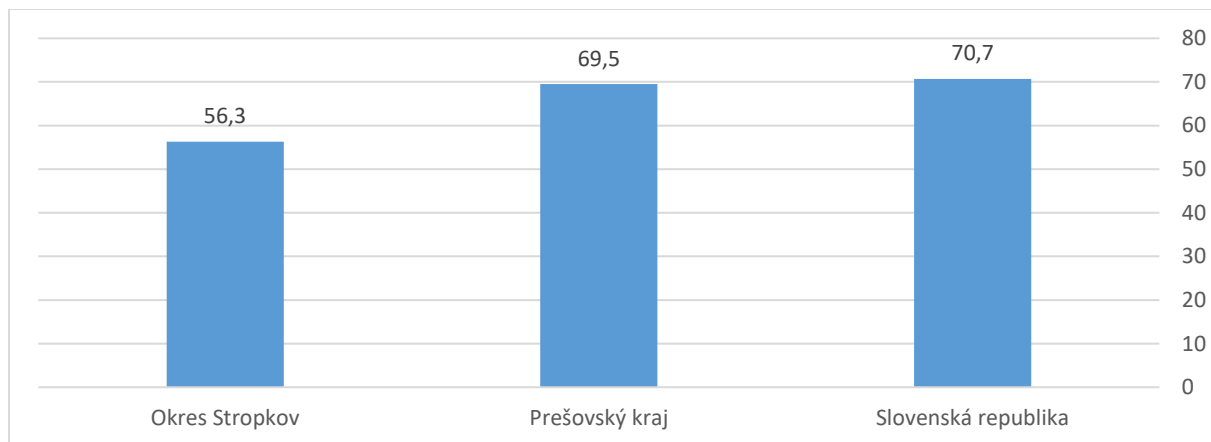
¹⁸⁾ https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_sk_win2/cr3807qr/v_cr3807qr_00_00_00_sk.

https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/cr3002rr/v_cr3002rr_00_00_00_sk.

¹⁹⁾ https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/vh3001rr/v_vh3001rr_00_00_00_sk.

pripojených len 56,3 % obyvateľov okresu, čo je až o 13,2 p. b. menej oproti miere pripojenosti v PSK a o 14,4 p. b. menej oproti miere pripojenosti SR.

Graf č. 16 Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd v okrese Stropkov (hodnoty za rok 2022)²⁰⁾

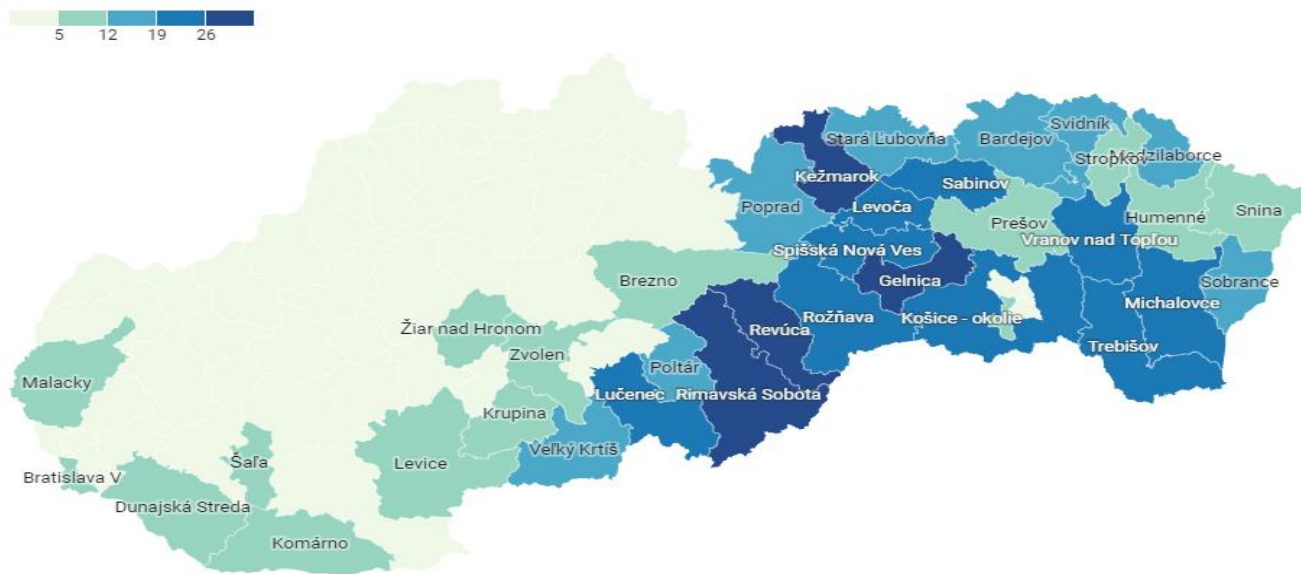
1.9. Marginalizované komunity

V okrese sú podľa sčítania obyvateľov domov a bytov 2021 významnejšie zastúpené 3 národnosti: slovenská národnosť s podielom 86,11 %, rusínska národnosť s podielom 4,95 % a rómska národnosť s podielom 2,05 %.

Na základe kvalifikovaného odhadu z Atlasu rómskych komunít 2019 je rómske obyvateľstvo v okrese Stropkov zastúpené podielom 10,9 % (2 247 obyvateľov). 9,7 % obyvateľov okresu žije v tzv. MRK. Ide o lokality, v ktorých žijú obyvatelia kategorizovaní pri zbere dát zástupcami obce ako Rómovia v podmienkach koncentrovanej chudoby, to znamená deprivácií v oblasti typu a kvality bývania, pokrytia základnou infraštruktúrou ako aj dostupnosti verejných služieb.

²⁰⁾ https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/vh3001rr/v_vh3001rr_00_00_00_sk.

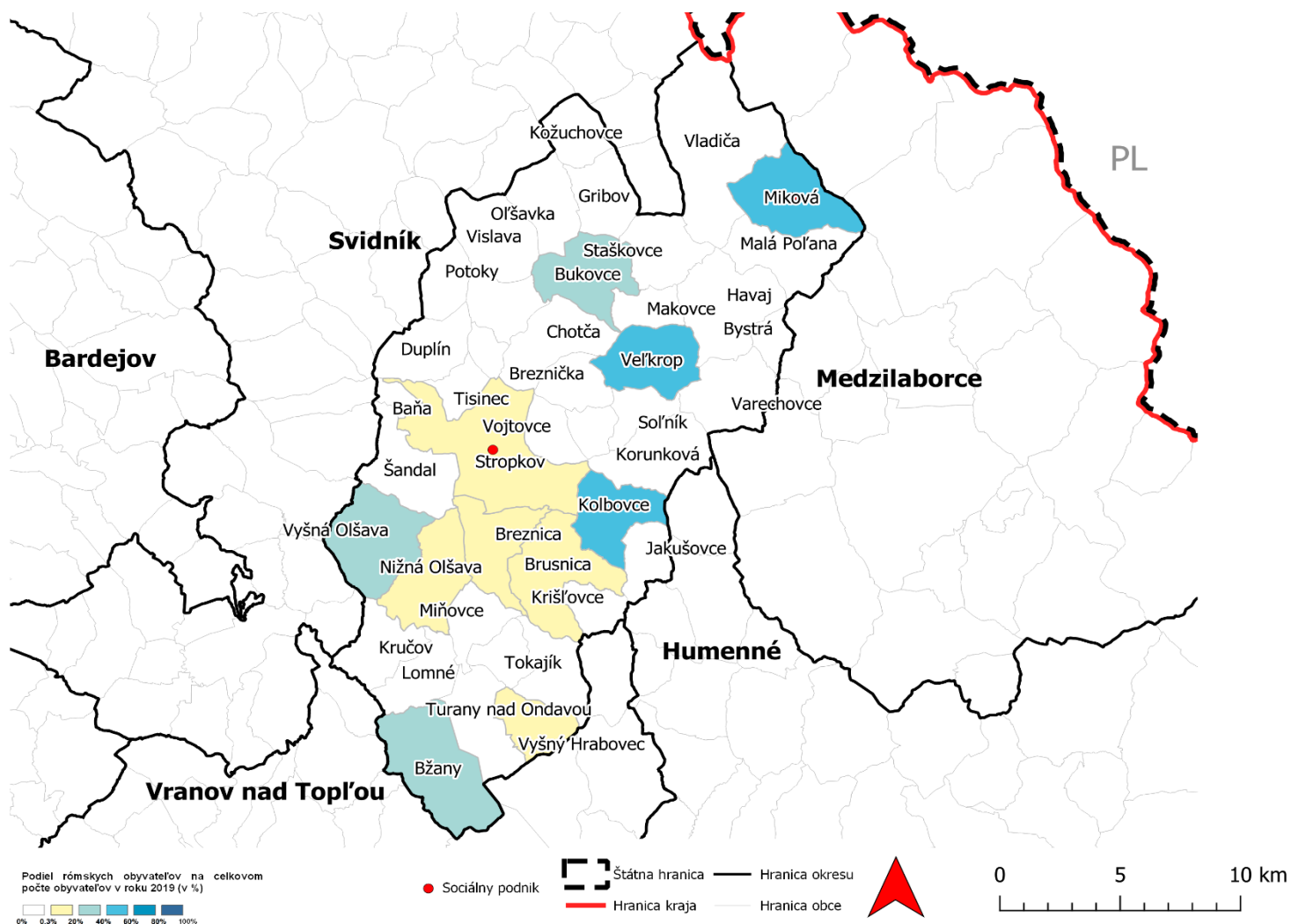
Mapa č. 2 Podiel rómskeho obyvateľstva na obyvateľstve okresov SR²¹⁾

Z celkového počtu 43 územných jednotiek (miest a obcí) okresu bolo do Atlasu rómskych komunít zaradených 11 obcí (vrátane mesta Stropkov), čo indikuje, že takmer 26 % obcí v okrese Stropkov disponuje časťami, ktoré sú na tom z hľadiska dostupných indikátorov kvality života ešte horšie ako je štandardom u ich bežných obyvateľov. Z uvedených 11 obcí je až 6 obcí takých, kde MRK tvorí viac ako 21 % celkového obyvateľstva. Napríklad v obci Miková je to až 51 % - 60 % a v obciach Kolbovce a Veľkrop 41 % - 50 %. Najpočetnejšie MRK sú v meste Stropkov (1101-1200 obyvateľov MRK). V ostatných obciach sú to komunity s počtom do 150 obyvateľov.

²¹⁾ Atlas rómskych komunít 2019, dostupný online (link: <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit>).

Mapa č. 3 Podiel rómskeho obyvateľstva na celkovej počte obyvateľov okresu Stropkov v roku 2019 (spracované MIRRI SR na základe údajov z Atlasu rómskych komunít 2019)

Tabuľka č. 2 Podiel MRK v obciach okresu Stropkov v Atlase rómskych komunit²²⁾

Obec	Počet obyvateľov	Podiel rómskych obyvateľov (intervaly)	Počet evidovaných osídlení	Počet obyvateľov osídlení (intervaly)
Breznica	823	11% - 20%	1	101 - 150
Brusnica	342	11% - 20%	1	51 - 100
Bukovce	521	21% - 30%	1	101 - 150
Bžany	168	31% - 40%	1	51 - 100
Kolbovce	180	41% - 50%	1	51 - 100
Miková	120	51% - 60%	1	51 - 100
Nižná Olšava	432	11% - 20%	1	51 - 100
Stropkov	10359	11% - 20%	4	1101 - 1200
Veľkrop	224	41% - 50%	1	51 - 100
Vyšná Olšava	640	21% - 30%	2	101 - 150
Vyšný Hrabovec	206	11% - 20%	1	30 - 50

V obciach zaradených do Atlasu rómskych komunit 2019 žije 67,96 % z celkového počtu obyvateľov okresu Stropkov. Podiel UoZ z týchto obcí na celkovom počte UoZ v okrese bol v roku 2019 85 % a podiel dlhodobo nezamestnaných UoZ z týchto obcí na celkovom počte dlhodobo nezamestnaných UoZ v okrese bol v roku 2019 bol vyše 96 %.

V okrese Stropkov v súčasnosti nesídli žiaden registrovaný sociálny podnik.

²²⁾ Atlas rómskych komunit 2019, dostupný online (link: <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit>).

Tabuľka č. 3 Sociálne služby v obciach okresu Stropkov v Atlase rómskych komunit 2019²³⁾

Obec	Nízko-prahové denné centrum	Integračné centrum	Ubytovňa	Zariadenie núdzového bývania	Nočľaháreň	Útulok	Domov „na pol ceste“	Stredisko osobnej hygieny	Práčovňa	Opatrovateľská služba	Je v obci sociálny podnik?	Využíva obec aktivačné práce?
Breznica	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Brusnica	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Bukovce	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Bžany	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Kolbovce	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Miková	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno	Áno	Áno
Nižná Olšava	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Stropkov	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Áno	Áno	Áno
Veľkrop	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Vyšná Olšava	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Vyšný Hrabovec	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno

V obciach, v ktorých žijú obyvatelia MRK sú v minimálnej miere zastúpené sociálne služby. Ďalšie špeciálne služby zamerané na prácu príslušníkov MRK a s MRK tiež nie sú samozrejmosťou.

²³⁾ Atlas rómskych komunit 2019, dostupný online (link: <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit>).

1.10. Zhrnutie analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu

Najvýznamnejšie faktory vyplývajúce z analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu sú nasledovné:

1. V oblasti demografického vývoja:

- nízky podiel obyvateľov v predproduktívnom veku (aj napriek vysokému zastúpeniu MRK),
- vysoký podiel osôb v poproduktívnom veku (rastúci trend),
- vysoké zastúpenie obcí s nízkym počtom obyvateľov (len okresné mesto má nad 1000 obyvateľov),
- klesajúci trend počtu obyvateľov.

2. V oblasti nezamestnanosti:

- vysoká miera evidovanej nezamestnanosti (kopíruje vývoj v SR),
- vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte UoZ,
- vekové zloženie UoZ porovnateľné s priemerom PSK či SR,
- vysoké zastúpenie UoZ so základným vzdelaním a bez vzdelania.

3. V oblasti vzdelávania:

- vysoký podiel obyvateľov so základným vzdelaním,
- obyvatelia s ukončeným základným vzdelaním, prípadne bez vzdelania tvoria významnú skupinu UoZ.

4. V oblasti podnikateľského prostredia a príjmov:

- priemyselná výroba sústredená v okresnom meste,
- len 1 veľký podnik v okrese,
- žiadne priame zahraničné investície v ostatnom období,
- potenciál pre rozvoj priemyslu,
- potenciál pre rozvoj poľnohospodárstva a lesníctva,
- potenciál pre zakladanie sociálnych (najmä integračných) podnikov.

5. V oblasti migrácie:

- dlhodobo negatívne migračné saldo, odliv mladých ľudí v produktívnom veku.

6. V oblasti dopravnej infraštruktúry:

- absencia diaľnice,
- absencia železnice.

7. V oblasti CR:

- vysoký potenciál v oblasti CR – prírodné, kultúrne a historické bohatstvo,
- nedobudovaná infraštruktúra CR – cyklotrasy, ubytovacie a reštauračné zariadenia, doplnková turistická infraštruktúra (atrakcie pre deti, agroturistika ...).

8. V oblasti bývania a infraštruktúry:

- nízka napojenosť na verejný vodovod,
- nízka napojenosť na verejnú kanalizáciu.

9. V oblasti MRK:

- 11 zo 43 obcí v Atlase rómskych komunít 2019,
- nedostatočné pokrytie sociálnymi službami a sociálnymi službami pre MRK v obciach s vysokým zastúpením MRK,
- absentujú sociálne podniky.

2. IMPULZY K VYPRACOVANIU PLÁNU ROZVOJA NRO STROPKOV

Na príprave Plánu rozvoja NRO Stropkov spolupracovali zástupcovia MIRRI SR, Okresného úradu Stropkov a ďalších sociálno-ekonomických partnerov v území, ktorými boli identifikované potenciály rozvoja v okrese Stropkov. Zároveň boli identifikované problémy a výzvy, ktoré sú považované za potenciálne prekážky v rozvoji okresu Stropkov. Problémy okresu (potenciálne prekážky rozvoja) sú zoskupené do oblastí na základe logickej súvislosti.

Tabuľka č. 4 Potenciály rozvoja a problémy a výzvy identifikované ako potenciálne prekážky v rozvoji

OBLASŤ	POTENCIÁLY ROZVOJA	PROBLÉMY A VÝZVY
Zamestnanosť a Podnikanie	Prítomnosť regionálne výnimočných podnikateľských zámerov (produkty z bylín, lokálne remeslá - rezbárstvo, brašnárstvo, zvonolejárstvo, vitráže, včelárstvo, ovčie produkty, rodinné farmy a pod.).	Odchod mladých ľudí za prácou do iných miest a regiónov.
	Potenciál pre vytváranie sociálnych podnikov.	Neschopnosť (nezáujem) rekvalifikácie dlhodobo nezamestnaných obyvateľov.
	Dostatok nízkokvalifikovanej pracovnej sily.	Turnusová práca - ekonomicky aktívni obyvatelia nenachádzajú vhodné pracovné príležitosti v regióne a tak migrujú za prácou.
	Prítomnosť inovatívnych podnikateľských zámerov.	Nízky záujem investorov kvôli slabej dopravnej dostupnosti.
	Potenciál efektívneho prepojenia poľnohospodárstva a potravinárskeho.	Nedostatok pracovných príležitostí s vyšším finančným ohodnotením.
	Lesy, ako potenciál pre tvorbu pracovných miest - ťažba, spracovanie, výsadba.	Štrukturálne rozdiely na trhu práce - ponuka sa nezohoduje s dopytom.
	Prítomnosť výrobcov lokálnych potravín, bioproduktov.	Extrémne vysoká nezamestnanosť žien z MRK.
	Zvyšovanie dôležitosti obnoviteľných zdrojov energie	Nedostatočná podpora poľnohospodárskych podnikov (najmä výroba náročná na manuálnu prácu - špeciálna rastlinná výroba, živočíšna výroba) a potravinárskych podnikov.
		Nedostatočná podpora MSP v elektro sektore.
		Nedostatočná podpora technológií zelenej ekonomiky.
	Nedostatočná podpora biofariem a pestovania bio produktov.	
	Nedostatok domáceho kapitálu na rozvoj podnikateľskej činnosti a podpory tvorby nových pracovných miest.	
	Nedostatočná informačná a poradenská podpora MSP.	

CR	Vysoký turistický potenciál – historický, kultúrny a prírodný.	Potreba zatriktívniť existujúce turistické a rekreačné centrá.
	Okres v PL-SK pohraničí- veľký potenciál poľských turistov, ktorých je potrebné prilákať.	Nedostatočné prepojenie produktov CR.
	Možnosť využitia neobývaných domov.	Nedostatočná spolupráca aktérov v CR.
	Zachované tradičné zvyky, folklór.	Nedostatočná sieť kvalitných cyklotrás v celom okrese.
	Množstvo turisticky atraktívnych miest.	Nedostatok doplnkových služieb pri turistických atrakciách.
	Prítomnosť III. sektora ako jednej z hybných síl v oblasti kultúry.	Nedostatočne využitý turistický potenciál mesta a okolia, jednoduchová turistika.
	Vodná nádrž Veľká Domaša.	Regionálna značka vytvorená, avšak absentuje podpora pre jej rozširovanie.
		Chýbajú spoločné marketingové a informačné služby a aktivity.
		Nedostatok a súčasne nedostatočné využitie existujúcich ubytovacích a stravovacích zariadení / kapacít a chýbajúca infraštruktúra v CR.
	Nedostupnosť a nedostatočná kvalita základných služieb s následkom znižovania počtu návštevníkov.	
Doprava a dostupnosť		Absentuje diaľnica.
		Absentuje železnica.
		Slabá dopravná obslužnosť v obciach mimo hlavných trás.
		Málo autobusových spojov v koncových dedinách.
Vzdelávanie	Dostatočná sieť ZŠ a MŠ.	Nedostatočná kapacita ZŠ a MŠ v časti obcí s vyšším počtom detí z MRK.
	Inovatívny potenciál odborného školstva, ktorý je potrebné ešte lepšie zosúladiť s dopytom na trhu práce a regionálnou ekonomikou.	Nedostatočná väzba medzi vzdelávacími inštitúciami a potrebou trhu práce.
	Existencia SOŠ s úspešným začleňovaním absolventov na trh práce - potreba podpory a rozširovania príkladov dobrej praxe.	Nedostatočné využívanie možností duálneho vzdelávania.
MRK	Dostatok pracovnej sily, ktorú je možné využiť pri prácach, ktoré nevyžadujú kvalifikáciu, prípadne vyššie vzdelanie.	Absencia sociálnych podnikov.
	Prítomnosť subjektov, ktoré sa venujú práci s MRK (obce, mestá, mimovládne organizácie).	Diskriminácia, segregácia, predsudky.

		Značnú časť nezamestnaných tvoria príslušníci MRK.
		Zvyšovanie vylúčenia skupín obyvateľstva v súvislosti so zlou ekonomickou situáciou.
Bývanie		Nárast počtu neobývaných domov v obciach.
		Nedostatok nájomných bytov.
		Nedostatok nájomných bezbariérových bytov pre seniorov.
Základná infraštruktúra	Nevyužité nezrekonštruované budovy - príležitosť pre vytvorenie pracovných miest pri rekonštrukcii.	Nedostatočná občianska infraštruktúra a občianska vybavenosť.
	Viacere v súčasnosti nevyužité budovy môžu po rekonštrukcii slúžiť v oblasti voľnočasových aktivít, či CR.	Nevysporiadané vlastnícke vzťahy.
		Nedostatočné financovanie športových a telovýchovných klubov a ich slabá vybavenosť technikou pre údržbu.
		Chýbajúca technická infraštruktúra v rómskych osídleniach.
		Zlý technický stav a nízka energetická účinnosť verejných budov.
		Nevyhovujúce parametre miestnych komunikácií.
Zdravotníctvo a sociálne služby		Vysoký počet obcí nenapojených na verejnú kanalizáciu a verejný vodovod.
		Rastúci počet seniorov.
		Prevažujú obyvatelia s nízkymi príjmami a minimálnymi mzdami, preto využívanie sociálnych služieb pre seniorov vyžaduje podporu zo strany obcí.
		Chýbajúce zariadenia komunitného typu.
		Chýbajúce terénne sociálne služby.
		Nedostatok a nedostupnosť služieb starostlivosti o seniorov.
		Horšia dostupnosť zdravotnej starostlivosti v menších a "koncových obciach".
Životné prostredie	Potenciál pre tvorbu pracovných miest v oblasti triedenia a zhodnocovania odpadu.	Nedostatočné využitie OZE.

		Nelegálne skládky odpadu.
		Nekontrolovaná ťažba v lesoch spôsobujúca znižovanie výdatnosti vodných zdrojov.
Demografické problémy		Migrácia mladých ľudí z okresu.
		Veľký počet obcí s malým počtom obyvateľov.
Administratívne problémy regionálneho rozvoja		Nejednotný prístup v oblasti rozvoja okresu.
		Nedostačujúca štruktúra manažmentu regionálneho rozvoja a poskytovanie služieb miestnym podnikateľským subjektom.

3. NÁVRHY OPATRENÍ A ÚLOH NA ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE A PLNENIA PLÁNU ROZVOJA NRO STROPKOV

Návrh opatrení a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia Plánu rozvoja NRO Stropkov má za cieľ zabezpečiť vyššiu efektívnosť využitia regionálneho príspevku na podporu NRO. Plán rozvoja NRO Stropkov, jeho analytická časť vychádza z podkladov z relevantných zdrojov, a to zo zistených dát ŠÚ SR, databáz Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny SR a iných, ktoré je žiadúce monitorovať pre dosiahnutie pokroku aspoň raz ročne. Plán rozvoja NRO Stropkov vychádza taktiež z identifikovaných a reálnych potrieb, a mal by byť hodnotený predpokladaný a aj reálny prínos. Projekty, ktoré majú byť podporené formou regionálneho príspevku musia mať podporu v hodnotiacich kritériách. Na zabezpečenie plnenia Plánu rozvoja NRO Stropkov je nutný monitoring, ktorý je popísaný bližšie v časti 7. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku.

3.1. Súlad so strategickými dokumentami

Proces tvorby PHRSR PSK na roky 2021 - 2030 a IÚS prebiehal súbežne. PHRSR PSK bol Zastupiteľstvom PSK schválený 17.10.2022. PHRSR stanovuje víziu rozvoja PSK do roku 2030: „Prešovský kraj – región poskytujúci svojim obyvateľom rovné šance a všestranné možnosti rozvoja, rozumne využívajúci svoj vnútorný potenciál pri podpore regionálnej ekonomiky s ohľadom na udržateľné využívanie zdrojov“. Hlavný cieľ je definovaný nasledovne: „Vytvoriť podmienky pre vyvážený územný rozvoj kraja a zvyšovanie kvality života jeho obyvateľov“.

Stanovené sú 4 priority:

- Priorita 1 - Inovatívna a konkurencieschopná regionálna ekonomika,
- Priorita 2 - Kvalitnejšie životné podmienky obyvateľov kraja,
- Priorita 3 - Rozvinutá infraštruktúra a energetika v priaznivom životnom prostredí,
- Priorita 4 - Strategické riadenie územia a územne vyvážený rozvoj.

Veľkou zmenou pri príprave Partnerskej dohody SR a programov SR na roky 2021 - 2027 je zmena princípu poskytovania príspevkov (z pôvodného zhora nadol) na zdola nahor, z čoho vyplýva väčšia zodpovednosť územnej (krajskej) samosprávy pri vytváraní IÚS a zásobníka projektov. PSK

v rámci pracovných skupín identifikoval potenciálne zameranie 6 IPB a 1 IÚB, ktoré sú vyprecizované po finalizácii metodiky Program Slovensko 2021 -2027 aj v kontexte finančných alokácií v jednotlivých špecifických cieľov.

So samotnými okresmi sa pri tvorbe dokumentu nepracuje. PSK je pri tvorbe týchto dokumentov „rozdelený“ na 3 SPR, pričom okres Stropkov je súčasťou SPR Šariš. Tomuto SPR je priamo určený IPB:

C: Rozvoj dopravnej obslužnosti na území PSK v SPR Šariš. Kľúčovým projektom v rámci tohto IPB je „Rozvoj integrovanej verejnej dopravy v SPR Šariš“. Doplnkovými projektmi budú:

- Rozvoj kvality doplnkovej infraštruktúry verejnej dopravy v SPR Šariš v nadväznosti na R4, priemyselné parky a strediská CR,
- Zlepšenie regionálnej mobility prostredníctvom modernizácie ciest II. a III. triedy v nadväznosti na R4, priemyselné parky a strediská CR,
- Výstavba a modernizácia miestnych komunikácií v nadväznosti na R4, priemyselné parky a strediská CR.
- Podpora cyklo dopravy v SPR Šariš v nadväznosti na R4, priemyselné parky a strediská CR.

Okresu sa dotýkajú tiež IPB:

A - Stabilizácia ľudských zdrojov PSK. Kľúčovým projektom v rámci tohto IPB je „Výskumno-inovačné centrum pre Prešovský kraj“. Doplnkovými projektmi budú:

- Sieťovanie subjektov v rámci aplikovaných vedecko-výskumných partnerstiev,
- Podpora zručností pre posilnenie konkurencieschopnosti a hospodárskeho rastu a budovanie kapacít,
- Podpora rozvoja infraštruktúry vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania.

B – Regionálne opatrenia pre nízkouhlíkové a obehové hospodárstvo v PSK. Kľúčovými projektmi v rámci tohto IPB budú:

- Efektívnosť a dekarbonizácia verejných budov PSK,
- Podpora prípravy odpadov na opätovné použitie a recykláciu stavebného odpadu v rámci správy, údržby a obnovy ciest.

Doplnkovými projektmi v rámci IPB budú:

- Obnoviteľní zdroje energie pre centrálnu zásobovanie teplom,
- Energetická optimalizácia prevádzkovania verejných budov prostredníctvom inteligentného merania,
- Podpora obehového hospodárstva a upcyclingu,
- Podpora systému triedeného zberu komunálneho odpadu,
- Obnova environmentálnej infraštruktúry v PSK (v aglomeráciách nad 2000 ekvivalentných obyvateľov),
- Obnova verejných vodovodov v PSK (v obciach a aglomeráciách nad 2000 ekvivalentných obyvateľov).

E – Komplexný integrovaný rozvoj komunit na území PSK s dôrazom na sociálnu ekonomiku. Kľúčovým projektom v rámci tohto IPB je „Regionálny sociálny podnik PSK a klaster sociálnej ekonomiky“. Doplnkovými projektmi budú:

- Zlepšenie rovného prístupu k vzdelávaniu, odbornej príprave a celoživotnému vzdelávaniu (zvlášť MRK),
- Svojpomocná výstavba obydľí a iné zlepšené formy bývania,
- Zabezpečenie rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti (zvlášť v MRK),
- Prevencia kriminality v rizikových lokalitách.

G - Zabezpečenie personálnych kapacít a technológií v oblasti IT, digitalizácie a dátovej analytiky vrátane osvetovej činnosti s dôrazom na územný rozvoj. Kľúčovým projektom v rámci tohto IPB je „Administratívne a analyticko-strategické kapacity PSK ako predpoklad pre budovanie moderného kraja“. Doplnkovými projektmi budú:

- Profesijne orientované zručnosti pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie na území PSK,
- Inteligentné riadenie a správa obcí, miest a regiónov PSK,
- Funkčné a udržateľné komunity ako súčasť moderného PSK.

Pre svoj rozvoj môže okres a subjekty okresu využiť zdroje EÚ nielen v rámci IÚS, ale v rámci Programu Slovensko 2021 – 2027. Pre okres Stropkov sú aktuálne tieto ciele politiky, ktoré sú súčasťou **Programu Slovensko 2021 – 2027:**

1. Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa vďaka presadzovaniu inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT. V rámci tohto cieľa budú podporované aktivity ako spolupráca biznisu s vedeckým sektorom, štipendiá pre vedcov, vybavenie nemocníc a vedecký výskum v zdravotníctve, inovácie MSP,
2. Ekologickejšia, nízkouhlíková s prechodom na hospodárstvo s nulovými čistými emisiami uhlíka a odolná Európa vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility IKT. V rámci tohto cieľa budú podporované aktivity ako obnova verejných budov, zateplenie, zelené strechy, zateplenie bytoviek, tepelné čerpadlá, fotovoltika, slnečné kolektory pre domácnosti, zníženie energetickej náročnosti podnikov, vodovody, kanalizácie, bezemisné kotle pre domácnosti, odstránenie environmentálnych záťaží, adaptácia na zmenu klímy, ekologická doprava (električky, trolejbusy, elektobusy, cyklo doprava),
3. Prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility. V rámci tohto cieľa budú podporované aktivity ako železnice, diaľnice, cesty I. triedy, cesty II. a II. triedy, miestne komunikácie.
4. Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv. V rámci tohto cieľa budú podporované aktivity ako: podpora vytváranie pracovných miest pre nezamestnaných, zvyšovanie kvalifikácie nezamestnaných, rekonštrukcie a modernizácie ZŠ a stredných škôl, športové zariadenia, pomáhajúce profesie, gramotnosť, odborné vzdelávanie.
5. Európa bližšie k občanom vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív. V rámci tohto cieľa budú podporované aktivity ako: infraštruktúra CR, kultúrne zariadenia a obnova pamiatok, verejné športoviská v regiónoch.

Ďalším dôležitým dokumentom, ktorý vytvára priestor pre získanie dodatočných zdrojov pre rozvoj okresu je **Plán obnovy a odolnosti SR**, ktorý stanovuje kľúčové komponenty a investičné priority v rámci piatich oblastí:

1. Kvalitné vzdelávanie – kľúčové komponenty s ich investičnými prioritami:
 - Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania (Debarierizácia školských budov na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému).
 - Vzdelávanie pre 21. storočie (Investície do digitalizácie v školách, Dobudovanie školskej infraštruktúry).
 - Zvýšenie výkonnosti slovenských vysokých škôl (Investičná podpora pri strategickom rozvoji vysokých škôl).
2. Zelená ekonomika – kľúčové komponenty s ich investičnými prioritami:
 - Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra (Investície do výstavby nových zdrojov elektriny a modernizácie existujúcich zdrojov elektriny z obnoviteľných zdrojov energií, Investície do zvyšovania flexibility energetických sústav pre vyššiu integráciu obnoviteľných zdrojov energií).
 - Obnova budov (Zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov, Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov).
 - Udržateľná doprava (Rozvoj infraštruktúry nízkouhlíkovej dopravy, Podpora ekologickej osobnej dopravy, Rozvoj intermodálnej nákladnej dopravy, Podpora budovania infraštruktúry pre alternatívne pohony).
 - Dekarbonizácia priemyslu (Dekarbonizácia priemyslu, Zabezpečenie fungovania procesov Slovenskej inšpekcie životného prostredia naviazaných na dekarbonizáciu).
 - Adaptácia na zmenu klímy (Adaptácia regiónov na klimatickú zmenu s dôrazom na ochranu prírody a rozvoj biodiverzity).
3. Veda, výskum, inovácie – kľúčové komponenty s ich investičnými prioritami:
 - Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania výskumu, vývoja a inovácií (Podpora medzinárodnej spolupráce a zapájania sa do projektov Horizont Európa a Európsky inovačný a technologický inštitút, Podpora spolupráce firiem, akademického sektora a organizácií výskumu a vývoja, Excelentná veda, Výskum a inovácie pre dekarbonizáciu ekonomiky, Výskum a inovácie pre digitalizáciu ekonomiky, Finančné nástroje na podporu inovácií, IT podpora jednotného grantového systému výskumu a vývoja).
 - Lákanie a udržanie talentov (Podporné nástroje a asistencia pre navrátilcov, vysokokvalifikovaných zamestnancov z tretích krajín a ich rodinných príslušníkov a zahraničných vysokoškolských študentov študujúcich v SR, Posilnenie vzťahov s diasporou, podpora Slovak Global Network a ďalších iniciatív, Štipendiá pre talentovaných domácich a zahraničných študentov, Podpora internacionalizácie v akademickom prostredí).
4. Lepšie zdravie - kľúčové komponenty s ich investičnými prioritami:
 - Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť (Projektová príprava a projektové riadenie investícií, Nová sieť nemocníc – výstavba, rekonštrukcie a vybavenie, Digitalizácia v zdravotníctve, Výstavba a obnova staníc záchranej zdravotnej služby, Obnova vozového parku záchranej zdravotnej služby, Podpora otvárania nových ambulancií primárnej starostlivosti v nedostatkových oblastiach).
 - Humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie (Vytvorenie detenčných zariadení, Vybudovanie psycho-sociálnych centier, Doplnenie siete psychiatrických stacionárov, Vybudovanie špecializovaných centier pre poruchy autistického spektra, Vykonanie prvej epidemiologickej štúdie v oblasti duševných porúch, Zriadenie fondu psychodiagnostických metód, Humanizácia oddelení v ústavnej starostlivosti, Obnova materiálno-technického vybavenia pre vykonávanie štandardných postupov, Vzdelávanie odborníkov v rezorte a mimo rezortu zdravotníctva, Národná linka podpory duševného zdravia).

- Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť (Rozšírenie kapacít komunitnej sociálnej starostlivosti, Rozšírenie a obnova kapacít následnej ošetrovateľskej a paliatívnej starostlivosti).
5. Efektívna verejná správa a digitalizácia – kľúčové komponenty:
- Zlepšenie podnikateľského prostredia.
 - Reforma justície.
 - Boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí, bezpečnosť a ochrana obyvateľstva.
 - Digitálne Slovensko (Štát v mobile, kybernetická bezpečnosť, rýchly internet pre každého, digitálna ekonomika).
 - Zdravé verejné financie.

Vzhľadom na prihraničný charakter okresu a hranicu s Poľskom je na najbližšie obdobie dôležitým dokumentom/programom **Program cezhraničnej spolupráce Interreg Poľsko – Slovensko 2021 – 2027**, ktorý je práve namierený na rozvoj pohraničia. V rámci programu sú stanovené 4 priority s ich cieľmi a oprávnenými aktivitami:

Priorita 1. K prírode ohľaduplné a bezpečné pohraničie – ciele a aktivity:

- **zvýšenie odolnosti voči klimatickým zmenám a extrémnym javom – aktivity:**
 - rozvoj zelenej a modrej infraštruktúry,
 - zmiernovanie negatívnych následkov zmeny klímy v cezhraničnom meradle, vrátane živelných pohrôm. Rozvoj zelenej a modrej infraštruktúry na obmedzenie povrchového odtoku a zväčšenie retencie vody napr. zelené strechy a zelené steny vo verejných budovách, zelené parkoviská, vodopriepustné povrchy, kvetné lúky, dažďové záhrady, fasádne záhrady, rastlinné pasáže, vreckové parky, rekonštrukcia a obnova záplavových území a mokradí, úprava území v povodiach riek (zelené plochy), revitalizácia a renaturácia tokov, mokradňové rybníky, bioretenčné priekopy, koreňové boxy, poldre, prírodné retenčné nádrže, retenčné jazierka a rybníky, absorpčné boxy a šachty, vodné plochy, systémy zberu dažďovej vody,
 - výstavba/modernizácia infraštruktúry na predchádzanie zosuvom (vrátane stabilizácie svahov). Zabezpečenie svahov geotechnickými mrežami, odvodnenie svahov (odvodňovacie kanály a drenáž), kotvenie, oporné múry a dodatočne výsadba rastlín (zatrávňovanie, kry, stromy), výstavba/modernizácia infraštruktúry na predchádzanie šírenia požiarov napr. prírodné nádrže na zhromažďovanie vody v oblastiach s vysokým požiarnym nebezpečenstvom,
 - zlepšenie spolupráce v oblasti cezhraničného krízového riadenia, vrátane výmeny skúseností/spoločných školení záchranných služieb/štandardizácie vybavenia záchranných zložiek na území pohraničia. Výmena skúseností, dobrých a inovatívnych riešení, spoločné školenia záchranných služieb, spoločné simulácie záchranných akcií, spoločné multilaterálne cvičenia záchranných, krízových a poriadkových služieb, štandardizácia a kúpa vybavenia (zariadení a softvéru) záchranných služieb na účely realizácie spoločných cezhraničných systémov monitorovania, varovania, reagovania a krízového riadenia, implementácia konzistentných monitorovacích systémov (napr. meteorologických podmienok, stavu snehovej pokrývky, vlhkosti hrabanky), konzistentných oznamovacích systémov, systémov varovania a reagovania v krízových a mimoriadnych situáciách (najmä v horských oblastiach), rozšírenie existujúcich foriem spolupráce medzi záchrannými zložkami, službami krízového riadenia, poriadkovými službami

- a inými inštitúciami, organizácia konferencií, multilaterálnych stretnutí a pod. týkajúcich sa prípravy dohôd/zosúladených predpisov vo veci ochrany obyvateľstva a riadenia v prípade živelných pohrôm,
- analýzy, výskumy, stratégie, akčné plány a pilotné programy, ktorých cieľom je predchádzať negatívnym následkom zmeny klímy v cezhraničnom meradle, najmä v podobe živelných pohrôm.
- **podpora zachovania biodiverzity, vrátane environmentálnej inventarizácie, ochrany a zvyšovania povedomia o význame chránených oblastí – aktivity:**
- aktivity súvisiace s ochranou prírody a zachovaním biodiverzity, vrátane aktivít na území Natura 2000. Ochrana biodiverzity a zlepšenie stavu prírodne cenných oblastí, napr. ochrana, obnova a zlepšenie stavu prírodných biotopov zohľadňujúc mokrade a miesta rozmnožovania chránených druhov živočíchov najmä na chránených územiach, ako aj environmentálna inventarizácia a monitoring v prípade potreby, monitorovanie následkov znečistenia ovzdušia pre ekosystém, obmedzovanie tlaku CR, zlepšenie vodohospodárskych pomerov, doplnková výsadba,
 - ochrana, udržanie a zlepšenie prepojenosti medzi biokoridormi, najmä medzi chránenými oblasťami, z toho okrem iného odstraňovanie fyzických bariér, udržiavanie prepojenia medzi koridormi (skrže modernizáciu / stavbu priepustov pod komunikačnými ťahmi), rozvoj zelenej a modrej infraštruktúry,
 - predchádzanie šíreniu a výskytu invázných druhov, napr. zisťovanie a kontrola (monitorovanie) invázných druhov, izolácia populácií invázných druhov, odstraňovanie invázných druhov (kosenie, vytrhávanie, uplatňovanie feromónových metód, zavádzanie genetických úprav),
 - analýzy, stratégie, akčné plány a pilotné programy týkajúce sa ochrany alebo tvorenia foriem ochrany prírody a zachovania cezhraničných ekologických koridorov, napr. príprava analýz, stratégií a akčných plánov, vrátane oblasti spoločného riadenia, územného plánovania, vyznačovania chránených oblastí a biokoridorov, – realizácia pilotných aktivít na základe stratégií, analýz a plánov činnosti,
- **zlepšenie cezhraničnej spolupráce v oblasti bezpečnosti obyvateľstva vrátane oblastí krízového riadenia.**

Priorita 2. Prepojenejšie pohraničie – aktivity:

- **Aktivity súvisiace so zlepšením stavu cestnej infraštruktúry alebo so zlepšením komunikačnej dostupnosti atraktivít CR:**
- prestavba a rekonštrukcia (modernizácia) ciest spolu s inžinierskymi objektmi, najmä úprava šírky úsekov ciest a zákrut uľahčujúce pohyb autobusov,
 - modernizácia vozoviek, krajníc, chodníkov, cyklistických chodníkov, chodníkov pre chodcov a cyklistov, zastávkových zálivov, dažďovej kanalizácie, systémov prečisťovania zrážkovej vody, osvetlenia, zariadení na zaistenie bezpečnosti v cestnej premávke a zvodidiel tvoriacich neoddeliteľnú súčasť cestnej infraštruktúry, protihlukové steny, priepusty pod cestami pre migrujúce druhy živočíchov, ochranné zelené pásy,
 - rozvoj elektromobility – zabezpečenie dopravy (hromadnej, bicyklov ap.) s využitím vozidiel s elektrickým pohonom,
 - zaistenie nabíjajúcich staníc elektromobilov na existujúcich parkoviskách, – vybavenie existujúcich parkovísk digitálnymi dopravnými zariadeniami, okrem iného tabuľami s dynamickým obsahom s informáciou o počtoch voľných miest,

- označenie parkovísk typu „P&R“ s uvedením toho, aké dopravné prostriedky sú dostupné a na akých trasách je možné ich využiť.

Priorita 3. Tvorivé a turisticky atraktívne pohraničie – aktivity:

- **Aktivity súvisiace s kultúrnym a prírodným dedičstvom alebo CR:**
 - výstavba, rozšírenie, modernizácia a dodatočné vybavenie infraštruktúry CR, kultúry a rekreácie nachádzajúcej sa popri cezhraničných turistických chodníkoch (turistických peších chodníkov, cyklistických chodníkov),
 - rozvoj cezhraničných tematických chodníkov (v teréne, digitálnych) sprevádzajúcich pamiatkami hmotnej a nehmotnej kultúry, príprava, rozvoj a propagácia spoločných / zintegrovaných ponúk kultúrneho a zážitkového CR, najmä prírodného turizmu,
 - propagácia ekologických inovácií a podnikateľských modelov v rámci udržateľného CR, spolupráca v oblasti udržateľného využitia prírodných hodnôt pohraničia,
 - aktivity v prospech predĺženia turistickej sezóny (napr. podpora ponuky CR),
 - vytváranie a rozvoj kreatívnych priestorov a dielní zameraných na uchovávanie, popularizáciu, prezentáciu ako aj transformáciu lokálnych zvykov a tradičných remesiel,
 - sieťovanie a dopĺňovanie výstupov projektov Interreg Poľsko – Slovensko z predchádzajúcich programových období, vrátane zosúladenia systému turistických chodníkov a trás, najmä cyklochodníkov dopĺňujúcich súčasnú sieť cyklotrás a zjednodušujúcich dostupnosť objektov kultúrneho dedičstva,
 - revitalizácia (vrátane konzervačných a reštauračných prác) kultúrnych pamiatok a areálov kultúrnych pamiatok, ktoré tvoria a posilňujú spoločnú identitu,
 - revitalizácia a tvorba verejného priestranstva založené na miestnom kultúrnom a prírodnom dedičstve za účelom aktivizácie miestneho obyvateľstva (modernizácia výstavných miestností, nákup vybavenia a náradia súvisiacich s tradičnými remeslami),
 - revitalizácia a ochrana historických záhrad a parkov,
 - digitalizácia a digitálne sprístupňovanie kultúrnych a prírodných zdrojov (skenovanie umeleckých diel, multimediálne výstavy),
 - digitálne zaznamenávanie miznúcich povolání, jazykov, tradícií,
 - workshopy, semináre, kurzy týkajúce sa umenia a kultúry, vrátane udržiavania miestnych tradícií (tanca, povolání, jazykov, maliarstva, remeselníctva a ľudovej a umeleckej tvorby),
 - spolupráca v prospech spoločného dedičstva,
 - tvorivé využívanie kultúry – využívanie tradičných motívov v nových aspektoch, novátorské aranžovanie verejného priestranstva (napr. využívanie miestnych prvkov nehmotnej kultúry pri aranžovaní prístreškov na zastávkach a odpočívadlách),
 - výskum a popularizácia miestnych tradícií, zvykov, obradov, slávností, legiend, životného štýlu, remesiel, ručnej výroby a miestnych jedál a vytváranie a propagácia tematických produktov CR,
 - podpora individuálnych ľudových remeselníkov, tvorcov a umelcov pomocou komôr a remeselníckych družstiev a združení, vrátane účasti na veľtrhoch, školení týkajúcich sa okrem iného efektívnej propagácie a predaja vlastných remeselníckych výrobkov na internete, tvorby plánov rozvoja svojej firmy/činnosti,
 - tvorba systémov informácie a propagácie CR popularizujúcich PO ako atraktívnu destináciu CR, napr. zintegrovaná on-line propagácia prírodných a kultúrnych hodnôt, zintegrovaná propagácia regionálnych a lokálnych značiek, produktov a služieb,

- budovanie ľudského kapitálu a zvyšovanie úrovne poznatkov najmä v oblasti udržateľného CR a podľa požiadaviek Európskej zelenej dohody (vrátane Nového európskeho Bauhausu) a digitálnych kompetencií, napr. školenia a študijné návštevy zvyšujúce kvalifikácie zamestnávateľov a zamestnancov v sektore CR, kultúry a kreatívnom odvetví, ako aj školenia umožňujúce zmenu kvalifikácií zamestnancov iných sektorov na kvalifikácie potrebné v sektore CR.

Priorita 4. Spolupráca medzi inštitúciami a obyvateľmi pohraničia – aktivity:

- **Aktivity súvisiace s posilňovaním spolupráce inštitúcií alebo so zvýšením kompetencií ich zamestnancov:**
 - budovanie inštitucionálnych kapacít verejných inštitúcií, napr. školenia zvyšujúce odborné kvalifikácie zamestnancov, školenia zvyšujúce mäkké kompetencie zamestnancov, okrem iného v rozsahu komunikácie s osobami využívajúcimi služby inštitúcií, prístupnosti dokumentov a služieb pre osoby so špeciálnymi potrebami (osoby s postihnutím, seniorov), prispôsobovanie služieb potrebám miestnych obyvateľov a migrantov,
 - posilňovanie spolupráce a kapacít inštitúcií ponúkajúcich služby v pohraničí. Služby prospešné verejnosti, vrátane verejnej dopravy, riešenia spoločných problémov a realizácie cezhraničných iniciatív v prospech rozvoja pohraničia, výmeny skúseností a dobrých praktík, vypracovanie kódexov dobrých praktík, stimulovanie a rozvíjanie cezhraničných hospodárskych prepojení (aktivity zamerané na informovanie o podmienkach a zásadách podnikania), služieb adresovaných seniorom, zdravotne postihnutým, osobám ohrozeným sociálnym vylúčením,
 - tvorba cezhraničných analýz, stratégií a akčných plánov týkajúcich sa spoločných problémov a bariér (vrátane právnych a administratívnych) v spolupráci s verejnými inštitúciami, organizáciami a obyvateľmi pohraničia. Zabezpečenie cezhraničnej verejnej dopravy, potrieb a zdrojov v oblasti sociálnych služieb, odpadového hospodárstva atď. Podpora cezhraničných iniciatív, myšlienok, koncepcií, plánov slúžiacich k uspokojovaniu potrieb a rozvoju pohraničia (napr. stratégie s nadregionálnym dosahom), a to najmä rozvíjanie iniciatívy podporujúce využívanie verejnej cestnej a železničnej dopravy, analýzy a štúdie venované tejto problematike, zlepšenia fungovania inštitúcií, využívaných systémov a postupov.
- **Aktivity súvisiace s posilňovaním integrácie alebo zlepšením kvality života obyvateľov pohraničia:**
 - budovanie cezhraničných partnerstiev, napr. spolupráca verejných inštitúcií a neziskových organizácií spojených najmä so vzdelávaním, ekológiou, kultúrou, umením, športom, aktívnym oddychom, tradíciou, hospodárskou spoluprácou, CR, s prírodou, krízovým manažmentom, záchrannými zložkami,
 - podpora miestnych cezhraničných iniciatív vyvíjaných pre zlepšenie kvality života v pohraničí, napr. workshopy, študijné pobyty, semináre, stretnutia, vrátane podujatí umožňujúcich budovanie medzigeneračných vzťahov – týkajúce sa najmä obojstranného poskytovania poznatkov a zručností (vrátane miestnych remesiel, digitálnych kompetencií, zdravého životného štýlu),
 - posilňovanie cezhraničnej integrácie a budovanie spoločnej identity obyvateľov pohraničia, napr. workshopy, študijné návštevy, semináre týkajúce sa zvykov, tradícií a kultúry, z toho sociálnych, jazykových a náboženských rozdielov, spoznávania dejín a prírody pohraničia, adresované okrem iného osobám ohrozeným sociálnym vylúčením,

výučba jazyka susedov (poľského/slovenského), podporovanie spoločenskej a profesijnej činnosti seniorov, podporovanie adaptácie a integrácie migrantov, ktoré im uľahčia adaptáciu na nové životné podmienky v Poľsku a v SR a integráciu s obyvateľmi pohraničia,

- výmena dobrej praxe, propagácia spolupráce zameranej na spoločné riešenia v oblasti životného prostredia a nízkouhlíkového hospodárstva, napr. školenia týkajúce sa adaptácie na zmenu klímy alebo prevencie rizika negatívnych následkov živelných pohrôm, workshopy, študijné návštevy, semináre o obehovom hospodárstve a o zmenách v spotrebiteľských vzorcov,
- zvyšovanie povedomia a propagácia proekologického správania obyvateľov pohraničia a turistov, napr. vzdelávanie obyvateľov v oblasti triedenia odpadu, nízkych emisií, energetickej úspornosti, starostlivosti o životné prostredie, biodiverzity, spoločná cezhraničná propagácia ochrany životného prostredia, cirkulárneho hospodárstva, OZE, biodiverzity.

3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít Plánu rozvoja NRO Stropkov

Plán rozvoja NRO Stropkov je záväzný dokument zameraný na odstraňovanie zaostávania NRO. Ukazovateľ zaostávania okresu je podľa osobitného predpisu²⁴⁾ podiel disponibilných UoZ na obyvateľstve v produktívnom veku. Do zoznamu NRO sú od 01.01.2023 zapisované okresy na základe podielu disponibilných UoZ na obyvateľstve v produktívnom veku (okres sa stane NRO, ak priemerný podiel disponibilných UoZ na obyvateľstve v produktívnom veku v 9 z posledných 12 kalendárnych štvrt'rokov presiahne 1,35 - násobok priemerného podielu disponibilného počtu UoZ na obyvateľstve v produktívnom veku v SR a dosiahne najmenej 5,5 %, resp. okres je ohraničený takýmito okresmi či štátnou hranicou). Z vyššie uvedeného vyplýva, že Plán rozvoja NRO Stropkov by mal byť zameraný na aktivity, ktoré riešia tento základný ukazovateľ – podiel disponibilných UoZ na obyvateľstve v produktívnom veku.

V procese tvorby Plánu rozvoja NRO Stropkov bolo identifikovaných 11 oblastí problémov a výziev, ktoré je potrebné v okrese Stropkov riešiť (podrobne rozobrané v analytickej časti dokumentu):

1. Zamestnanosť a podnikanie;
2. CR;
3. Doprava a dostupnosť;
4. Vzdelávanie;
5. MRK;
6. Bývanie;
7. Základná infraštruktúra;
8. Zdravotníctvo a sociálne služby;
9. Životné prostredie;
10. Demografické problémy;
11. Administratívne problémy regionálneho rozvoja.

Všetky oblasti sú pre okres dôležité, avšak pre zhodnotenie aplikačného priestoru Plánu rozvoja NRO Stropkov je potrebné prihliadať na:

1. Obmedzené zdroje pre spolufinancovanie aktivít. Plán rozvoja NRO Stropkov ráta s využitím spolufinancovania z regionálneho príspevku. Predpokladaná výška regionálneho príspevku

²⁴⁾ § 3 ods. 3 zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

plánovaná pre okres Stropkov na obdobie 2024 – 2028 je **2 239 506,62 EUR**.

2. Hodnotiace kritériá pre výber projektov podporených zo zdrojov regionálneho príspevku. Zvýhodnenie projektov, ktoré vytvárajú pracovné miesta, možnosť podpory projektov s vyšším prínosom pre okres, ktoré nevytvárajú udržateľné pracovné miesta.
3. Výstupy analytickej časti.

Vzhľadom na merateľný ukazovateľ pre zaradenie okresu medzi NRO, výstupy z analytickej časti (analýza tvrdých dát, identifikované problémové oblasti, potenciály rozvoja) a obmedzenia (zdroje spolufinancovania, vytváranie pracovných miest projektmi) bol zadaný cieľ Plánu rozvoja NRO Stropkov:

Cieľom Plánu rozvoja NRO Stropkov je odstraňovanie zaostávania NRO prostredníctvom realizácie projektov generujúcich udržateľné pracovné miesta pre UoZ, a tým znižujúcich podiel disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku a projektov s vyšším prínosom pre okres.

Pre naplnenie Plánu rozvoja NRO Stropkov boli definované opatrenia a úlohy v 3 základných oblastiach, ktoré tvoria aktivity Plánu rozvoja NRO Stropkov:

Aktivita A: Zamestnanosť - podpora vytvárania udržateľných pracovných miest

Aktivita B: Cestovný ruch

Aktivita C: Rozvoj verejnej správy v území NRO

Tieto navrhované aktivity sú v súlade so strategickými dokumentmi PSK najmä s PHRSR PSK na roky 2021 – 2027. Projektové aktivity a v rámci nich podporované opatrenia a úlohy budú komplementárne k IPB v rámci IÚS PSK. Navrhované opatrenia a úlohy budú menšími lokálnymi alternatívami k ťažiskovým projektom vyššiemu územnému celku podporovaných v rámci IÚS a budú spolu vytvárať synergický efekt (napr. v rámci IPB E bude podporené vytvorenie klastra sociálnej ekonomiky PSK v súvislosti s priblížením a zaradením príslušníkov znevýhodnených skupín obyvateľstva na trh práce, v rámci Aktivity A Plánu rozvoja NRO Stropkov budú podporené projekty pre technické a technologické vybavenie sociálnych podnikov a pod.). Aktivita C je priezovná a súvisí so všetkými nižšie uvedenými identifikovanými oblasťami.

Vysporiadanie sa s identifikovanými oblasťami problémov v rámci navrhovaných Aktivít Plánu rozvoja NRO Stropkov – identifikovanie deliacich línií:

- **Zamestnanosť a podnikanie** – riešenie značnej časti identifikovaných problémov je zahrnuté v rámci opatrení a úloh Aktivity A. Najmä vybavenie podnikov smerujúce k možnosti zvýšenia zamestnanosti. Projekty zamerané na inovatívne technológie (prispievajúce najmä k racionalizácii pracovných miest) budú podporené z Programu Slovensko 2021 – 2027 – cieľ „Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa“.
- **CR** – riešenie značnej časti identifikovaných problémov je zahrnuté v rámci opatrení a úloh Aktivity B – najmä investičné aktivity prispievajúce k vytváraniu pracovných miest. Projekty zamerané na infraštruktúru CR, rekonštrukciu kultúrnych pamiatok, či mäkké aktivity v oblasti kultúry či kultúrneho dedičstva bude možné financovať v rámci Programu Slovensko 2021-2027 (cieľ „Európa bližšie k občanom“), Programu cezhraničnej spolupráce Interreg Poľsko – Slovensko 2021 – 2027 (najmä priorita 3), rekonštrukciu historických budov v rámci Plánu obnovy a stability.
- **Doprava a dostupnosť** – riešenie problémov v tejto oblasti nie je zahrnuté v rámci aktivít Plánu

rozvoja NRO Stropkov, keďže projekty v tejto oblasti nevytvárajú dlhodobu udržateľné pracovné miesta (pracovné miesta vytvorené len počas výstavby) a z dôvodu obmedzených zdrojov pre spolufinancovanie. Riešenie dopravy komplexne je v rámci IPB (IPB - C), a tiež Program Slovensko 2021 – 2027 cieľ „Prepojenejšia Európa“, či Programu cezhraničnej spolupráce Interreg Poľsko – Slovensko 2021 – 2027 (najmä priorita 2)

- **Vzdelávanie** – sčasti oblasť riešená v rámci Aktivity A – duálne vzdelávanie, sociálne podniky. Infraštruktúrne projekty v tejto oblasti sú finančne náročné, nevytvárajú udržateľné pracovné miesta a sú riešené v rámci Programu Slovensko 2021- 2027 (cieľ – „Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa“), Plánu obnovy a stability (oblasť Kvalitné vzdelávanie).
- **MRK** – sčasti oblasť riešená v rámci Aktivity A – zamestnanosť pre znevýhodnených UoZ. Infraštruktúrne projekty budú podporované v rámci Programu Slovensko 2021 – 2027 (cieľ – „Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa“).
- **Základná infraštruktúra a životné prostredie** – riešenie problémov v tejto oblasti nie je zahrnuté v rámci aktivít Plánu rozvoja NRO Stropkov. Projekty v tejto oblasti spravidla nevytvárajú dlhodobu udržateľné pracovné miesta (pracovné miesta vytvorené len počas výstavby) a z dôvodu obmedzených zdrojov pre spolufinancovanie. Infraštruktúrne projekty v tejto oblasti sú riešené v rámci Programu Slovensko 2021 – 2027 (ciele – „Ekologickejšia, nízkouhlíková s prechodom na hospodárstvo s nulovými čistými emisiami uhlíka a odolná Európa vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmiernovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility IKT“ a „Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa“), Plánu obnovy a stability (oblasť Zelená ekonomika) a Programu cezhraničnej spolupráce Interreg Poľsko – Slovensko 2021 – 2027 (najmä priorita 1), a tiež v rámci IÚS – IPB B.
- **Zdravotníctvo a sociálne služby** - riešenie problémov v tejto oblasti je čiastočne zahrnuté v rámci aktivít Plánu rozvoja NRO Stropkov. Väčšie infraštruktúrne projekty sú riešené v rámci Plánu obnovy a stability (oblasť Lepšie zdravie).
- **Demografické problémy** – realizácia aktivít v rámci navrhovaných aktivít čiastočne prispeje k riešeniu demografických problémov.
- **Administratívne problémy regionálneho rozvoja** – riešenie problémov v tejto oblasti nezahrnuté v rámci aktivít Plánu rozvoja NRO Stropkov. Projekty v tejto oblasti priamo nevytvárajú dlhodobu udržateľné pracovné miesta, čiastočne riešené v rámci IÚS - IÚB G.

4. AKTIVITY PLÁNU ROZVOJA NRO STROPKOV

Cieľom Plánu rozvoja NRO Stropkov je odstraňovanie zaostávania NRO Stropkov prostredníctvom realizácie projektov predovšetkým generujúcich udržateľné pracovné miesta pre UoZ, a tým znižujúcich podiel disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku. Cieľ Plánu rozvoja NRO Stropkov bol stanovený na základe analýzy potenciálov rozvoja územia, berúc na vedomie všetky obmedzenia a strategické dokumenty. Dosiahnutie tohto cieľa bude postavené na realizácii 3 základných aktivít:

Aktivita A: Zamestnanosť - podpora vytvárania udržateľných pracovných miest

Aktivita B: Cestovný ruch

Aktivita C: Rozvoj verejnej správy v území NRO

4.1. Aktivita A: Zamestnanosť - podpora vytvárania udržateľných pracovných miest

4.1.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Tak, ako je uvedené v analytickej časti dokumentu, podiel disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku je najväčším problémom okresu Stropkov. Podiel disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku v okrese Stropkov bol k 31.12.2022 na úrovni 10,77 %.²⁵⁾ V rámci PSK je to okres so 7. najvyšším podielom disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku.

Najvhodnejším spôsobom riešenia tejto situácie je podpora vytvárania pracovných miest pre UoZ s dôrazom na znevýhodnených UoZ.

Špecifikom okresu je vysoké zastúpenie nízkoqualifikovanej pracovnej sily, ktorú tvoria najmä príslušníci MRK. V rámci aktivity sú teda navrhované opatrenia a úlohy, ktoré budú podporovať vytváranie nových pracovných miest práve pre túto cieľovú skupinu. Navrhované opatrenia a úlohy reflektujú na identifikované rozvojové potenciály. Podpora v rámci aktivity bude zameraná na úlohy v poľnohospodárstve, lesníctve, stavebníctve, priemyselných odvetviach a službách, čo pomôže naštartovať ekonomický rozvoj okresu spojený s vytváraním pracovných miest v týchto tradičných odvetviach, ale aj v inovatívnych a progresívnych zameraných na informačné technológie, coworking a pod. Podpora bude zameraná tiež na podporu regionálne výnimočných podnikateľských odvetví, ako napríklad produkty z bylín, lokálne remeslá - rezbárstvo, brašnárstvo, zvonolejárstvo, vitráže, včelárstvo, ovčie produkty, rodinné farmy a pod.. Postupné starnutie obyvateľstva dáva do popredia dôležitosť rozvoja zdravotníctva a sociálnych služieb, a teda aj zamestnanosti v odvetví sociálnych služieb, na ktoré je zameraná časť opatrení a úloh.

Čoraz väčším problémom je disparita vzdelanostnej štruktúry UoZ. Pre zosúladenie ponuky a dopytu na trhu práce v tomto ohľade je zavádzané duálne vzdelávanie. Realizované projekty v rámci opatrení a úloh zameraných na podporu duálneho vzdelávania a praktického vyučovania (najmä s dôrazom na firmy spolupracujúce so SOŠ) prispievajú k znižovaniu nezamestnanosti v okrese priamo (okamžité vytvorenie pracovného miesta vo firmách z dôvodu obstarania nových technológií) aj nepriamo (z dlhodobého hľadiska prostredníctvom výchovy zamestnancov v odboroch požadovaných na trhu práce). Synergický efekt prinesie aj podpora iných projektov v oblasti vzdelávania, ktoré prispievajú k zvýšeniu zamestnanosti priamo a zároveň nepriamo prostredníctvom zlepšenia uplatniteľnosti na trhu práce pre absolventov podporených vzdelávacích projektov.

4.1.2. Východisková situácia

Súčasná situácia v oblasti zamestnanosti v okrese Stropkov je charakterizovaná vysokým podielom disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku (dlhodobo nadpriemernou v rámci SR). Dôležitým faktorom je prevaha UoZ prevažne len so základným vzdelaním. Príznačný pre okres je nedostatok pracovných príležitostí v oblasti využitia manuálnej práce (pre uplatnenie nízkoqualifikovanej pracovnej sily) – v stavebníctve, údržbe verejných priestranstiev, jednoduchej výrobe, v poľnohospodárstve a pod. Vysoká nezamestnanosť je najmä u MRK ohrozených sociálnou exklúziou, nízkoqualifikovaných ľudí, alebo osôb bez kvalifikácie, ktorí tvoria značnú časť dlhodobo nezamestnaných. V území je cítiť nedostatok kapitálu na rozvoj podnikateľskej činnosti a podpory tvorby nových pracovných miest, nedostatočné využívanie lokálnych a regionálnych zdrojov k podpore

²⁵⁾ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2022.html?page_id=1153450.

miestneho ekonomického rozvoja. Nedostatok pracovných miest spôsobuje migráciu prevažne mladého obyvateľstva za prácou do iných regiónov či štátov EÚ.

Na druhej strane je v okrese dostatok disponibilnej pracovnej sily, ale nízkokvalifikovanej, resp. bez kvalifikácie s nedostatočnými pracovnými návykmi, rastúci počet MSP, živnostníkov, ktorí na základe zhodnotenia lokálnych zdrojov vo všetkých sektoroch môžu pre okres znamenať potenciál pre ekonomický rozvoj, vysoký podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku (možný budúci katalyzátor rozvoja okresu pri vytvorení vhodných podmienok pre život v okrese), vysoký podiel obyvateľov s úplným stredným vzdelaním s maturitou, záujem o sociálne podnikanie, potenciál tvorby nových pracovných miest v oblasti elektrotechnického priemyslu, poľnohospodárstva a CR. Príležitosť pre rozvoj predstavuje aj nedobudovaná infraštruktúra a potreba rekonštrukcií existujúcej.

Dopyt zamestnávateľov v okrese sa sústreďuje najmä na elektrotechnický a strojársky priemysel. Potenciál rozvoja okresu Stropkov spočíva predovšetkým vo využití existencie firiem s dlhodobou tradíciou v elektrotechnickom a strojárskom priemysle. Napriek tomu, že je v okrese silný zamestnávateľ Tesla Stropkov, a.s. (poznámka: čo je v kontexte malých NRO výnimočné), tak je potrebné zvýšiť dôraz na prípravu MSP v prirodzených odvetviach, ako sú napríklad elektrotechnické a strojárské odvetvie.

4.1.3. Cieľová situácia

Hlavným cieľom aktivity je prostredníctvom realizácie projektov v rámci navrhovaných opatrení a úloh vytvoriť v okrese Stropkov nové pracovné miesta, ktoré budú dlhodobo udržateľné.

Navrhované opatrenia a úlohy sú zamerané najmä na vytváranie udržateľných pracovných miest pre UoZ a znevýhodnené skupiny na trhu práce. Ide najmä o nízkokvalifikovaných UoZ, dlhodobo nezamestnaných, ale aj absolventov, UoZ vo veku nad 50 rokov, či iné znevýhodnené skupiny podľa osobitného predpisu.²⁶⁾

Cieľom podpory jednotlivých projektov bude naštartovanie rozvoja ľudských zdrojov v okrese. Prostredníctvom vytvorených pracovných miest, najmä v rámci podporených sociálnych podnikov, či projektov v rámci odvetví nenáročných na kvalifikovanú pracovnú silu, bude prebiehať aj budovanie pracovných návykov u dlhodobo nezamestnaných a nízkokvalifikovaných UoZ. V oblasti poľnohospodárstva a lesníctva budú podporované projekty zamerané na podporu činností náročných na manuálnu prácu. Prínosom podpory projektov v oblasti duálneho vzdelávania a praktického vyučovania bude okrem vytvorenia pracovných miest zabezpečenia prípravy absolventov v odboroch uplatniteľných na trhu práce, čo na jednej strane prispeje k zabezpečeniu potrebnej pracovnej sily pre rozvoj perspektívnych firiem, na druhej strane prispeje k zníženiu nezamestnanosti. Podpora MSP bude cieľená na podporu etablovaných firiem pripravených rásť a rozvíjať svoju činnosť. Synergickým efektom tejto podpory bude rozvoj priemyslu (napr. elektrotechnického), stavebníctva a služieb v okrese. Opatrenia a úlohy tejto aktivity prispejú k riešeniu situácie v oblasti sociálnych služieb, zdravotníctva a vzdelávania. Podporené budú projekty, ktoré prispejú k vytváraniu pracovných miest prostredníctvom rozširovania a skvalitňovania poskytovania sociálnych služieb, zdravotníctva a vzdelávania.

Rozvoj priemyslu v okrese je potrebné podporiť jednak cieľenou podporou investícií na zvýšenie produktivity práce a konkurencieschopnosti MSP v elektrotechnickom a strojárskom odvetví, a rovnako aj previazaním s kvalitným školstvom a celoživotným vzdelávaním.

²⁶⁾ § 8 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

4.1.4. Prehľad opatrení a úloh

V rámci **Aktivity A: Zamestnanosť - podpora vytvárania udržateľných pracovných miest** sú navrhované nasledujúce úlohy v rámci jednotlivých opatrení:

- **Opatrenie A1: Podpora sociálnych podnikov**
 - Úloha A1.1: Obstaranie technického a technologického vybavenia sociálnych podnikov, vrátane stavebných prác súvisiacich s obstarávaným vybavením, s cieľom vytvárania pracovných miest pre UoZ a znevýhodnených UoZ.
 - Úloha A1.2: Rekonštrukcia prevádzkových priestorov sociálnych podnikov a komunálnych podnikov.

- **Opatrenie A2: Podpora podnikov v poľnohospodárskej a lesníckej výrobe v odboroch náročných na zastúpenie manuálnej práce**
 - Úloha A2.1: Podpora aktivít poľnohospodárskych podnikov v oblasti špeciálnej rastlinnej výroby (pestovanie ovocia, zeleniny, bylín a pod.) a živočíšnej výroby.
 - Úloha A2.2: Obstaranie technológie na pozberovú úpravu ovocia a zeleniny – triedenie, čistenie, balenie, mrazenie a pod., vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie.
 - Úloha A2.3: Obstaranie vybavenia podnikov pôsobiacich v lesníctve na podporu vytvárania pracovných miest pre UoZ a znevýhodnených UoZ.

- **Opatrenie A3: Podpora podnikov realizujúcich duálne vzdelávanie a praktickú výučbu v spolupráci so SOŠ**
 - Úloha A3.1: Obstaranie techniky a technológie pre skvalitnenie duálneho vyučovania a praktického vyučovania, vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie.

- **Opatrenie A4: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby, elektrotechnického a strojárkeho priemyslu, stavebníctva, služieb a informačných technológií.**
 - Úloha A4.1: Obstaranie techniky a technológie pre rozšírenie výroby a poskytovania služieb vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie.
 - Úloha A4.2: Rozšírenie výrobných priestorov MSP a priestorov pre poskytovanie služieb.
 - Úloha A4.3: Rekonštrukcia a vybavenie skladových a logistických centier výrobných MSP, ktoré umožnia rozvoj firmy a vytváranie nových pracovných miest.

- **Opatrenie A5: Podpora vytvárania pracovných miest v oblasti sociálnych služieb, zdravotníctva a vzdelávania**

- Úloha A5.1: Podpora subjektov poskytujúcich sociálne služby, zdravotnícke služby a vzdelávanie – skvalitnenie a rozšírenie ponuky sociálnych služieb, zdravotníckych služieb a vzdelávania s vytvorením udržateľných pracovných miest.

4.1.5. Opatrenie A1: Podpora sociálnych podnikov

Opatrenie A1 je zamerané na podporu sociálnych podnikov. Navrhované úlohy sú odpoveďou na identifikované problémy a výzvy a sú zamerané najmä na vytváranie udržateľných pracovných miest pre UoZ a znevýhodnené skupiny na trhu práce. Ide najmä o nízkokvalifikovaných UoZ, dlhodobo nezamestnaných, ale aj absolventov, UoZ vo veku nad 50 rokov, či iné znevýhodnené skupiny podľa osobitného predpisu²⁷⁾ s využitím potenciálu okresu.

Cieľom podpory jednotlivých projektov bude naštartovanie rozvoja ľudských zdrojov v okrese a budovanie pracovných návykov u dlhodobo nezamestnaných a nízkokvalifikovaných UoZ. Podporované budú integračné podniky v akejkoľvek oblasti pôsobenia.

Potenciálni nositelia projektov: sociálne podniky, subjekty verejnej správy.

Cieľové skupiny: nízkokvalifikovaná pracovná sila, znevýhodnení UoZ.

Úloha A1.1: Obstaranie technického a technologického vybavenia sociálnych podnikov, vrátane stavebných prác súvisiacich s obstarávaným vybavením.

- obstaranie pracovných strojov pre sociálny podnik,
- obnova prevádzok sociálnych podnikov,
- zriadenie nových prevádzok sociálnych podnikov v rôznych oblastiach – komunálne služby, CR, rozvoz jedál a iné,
- obstaranie technologického vybavenia pre výrobné prevádzky sociálnych podnikov,
- obstaranie vybavenia pre podnikanie sociálnych podnikov v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby a akvakultúry.

Úloha A1.2: Rekonštrukcia prevádzkových priestorov sociálnych podnikov a komunálnych podnikov.

- rekonštrukcia prevádzkových areálov,
- rekonštrukcia prevádzkových budov,
- rekonštrukcia nevyužívaných budov pre využitie sociálnymi podnikmi a komunálnymi podnikmi.

²⁷⁾ § 8 zákona č. 5/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov.

4.1.6. Opatrenie A2: Podpora podnikov v poľnohospodárskej a lesníckej výrobe v odboroch náročných na zastúpenie manuálnej práce

Opatrenie A2 je zamerané na podporu podnikateľských subjektov pôsobiacich v oblasti poľnohospodárstva a lesníctva. Opatrenie nadväzuje na východiskový stav okresu, a to na jednej strane z hľadiska štruktúry podnikateľského sektora v okrese, a na strane druhej zohľadňujúc vysoký potenciál rozvoja daných odvetví.

Poľnohospodárska pôda tvorí podstatnú časť územia okresu a to 38 % z celkovej výmery okresu, 10 % tvorí orná pôda. Vyše 51 % pôdy tvoria lesy. V oblasti poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu pôsobí v okrese až 83 subjektov (15 %).

Rastlinná výroba je okrem pestovania obilnín a zemiakov zameraná na výrobu krmovín pre živočíšnu výrobu. Najväčší objem dopestovanej krmoviny je kukurica. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že objem pestovaných plodín z roka na rok klesá. Vzrastá plocha pôdy s trávnatým porastom. Živočíšna výroba sa vzhľadom na dané prírodné podmienky špecializuje na chov hovädzieho dobytky. Druhým najpočetnejším hospodárskym zvieratkom je ovca.

Poľnohospodárstvo v okrese Stropkov nedostatočne využíva svoj potenciál na tvorbu pracovných miest, keďže sa v malej miere zameriava na špeciálnu rastlinnú výrobu a živočíšnu výrobu, ktoré majú najväčší potenciál zamestnávať na vidieku ľudí, ktorí len s ťažkosťami nachádzajú pracovné uplatnenie na pracovnom trhu.

Lesnícky sektor okresu má dostatočnú surovinovú bázu a dostatočnú lesnú cestnú sieť. Potenciál je aj v investovaní do nových technológií, do obnovy a starostlivosti o lesy okresu, ako aj do finalizácie, t. j. zvýšením pridanej hodnoty produktov pri spracovaní drevnej hmoty. Lesné aj nelesné pozemky majú potenciál na tvorbu a využívanie obnoviteľných zdrojov a pri rešpektovaní environmentálnych limitov môžu zohrávať významnejšiu úlohu v hospodárskom rozvoji, zamestnanosti a prosperite okresu, najmä jeho vidieckych oblastí.

Opatrenie reaguje na potrebu podpory podnikania a tvorby pracovných miest, vzhľadom na vysoký potenciál rozvoja odvetví v okrese. Príležitosť pre rozvoj v tejto oblasti sa črtá teda aj pri čistení lesov a využití odpadového, či polomového dreva pre výrobu brikiet, či peletiek, alebo aj v oblasti výsadby nových porastov.

Potenciálni nositelia projektov: fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe, lesníctve, právnické osoby a fyzické osoby obhospodarujúce lesy, subjekty verejnej správy.

Cieľové skupiny: kvalifikovaná pracovná sila v oblasti poľnohospodárstva, pracovná sila s nižším stupňom kvalifikácie, podniky v regióne.

Úloha A2.1: Podpora aktivít poľnohospodárskych podnikov v oblasti špeciálnej rastlinnej výroby (pestovanie ovocia, zeleniny, bylín a pod.) a živočíšnej výroby.

- obstaranie techniky a technológie pre živočíšnu výrobu,
- obstaranie techniky a technológie pre špeciálnu rastlinnú výrobu,
- modernizácia fariem, vrátane rekonštrukcie ustajnenia zvierat.

Úloha A2.2: Obstaranie technológie na pozberovú úpravu ovocia a zeleniny – triedenie, čistenie, balenie, mrazenie a pod., vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie.

- obstaranie technického a technologického vybavenia pre pozberovú úpravu ovocia a zeleniny – doplnenie a rozšírenie existujúcich prevádzok,
- obstaranie technického a technologického vybavenia pre pozberovú úpravu ovocia a zeleniny – zriadenie nových prevádzok - najmä prvovýrobcov,
- stavebné práce súvisiace s umiestnením obstaranej technológie.

Úloha A2.3: Obstaranie vybavenia podnikov pôsobiacich v lesníctve.

- obstaranie technického a technologického vybavenia pre lesné a pomocné lesné práce,
- obstaranie technického vybavenia pre zvoz a manipuláciu dreva.

4.1.7. Opatrenie A3: Podpora podnikov realizujúcich duálne vzdelávanie a praktickú výučbu v spolupráci so SOŠ

Opatrenie A3 je zamerané na podporu podnikateľských subjektov spolupracujúcich so SOŠ v rámci duálneho vzdelávania a praktickej výučby.

Návrh opatrenia vychádza z potreby riešenia disparít na trhu práce. Vzdelanostná štruktúra UoZ nekorešponduje s požiadavkami na trhu práce. Spolupráca stredných škôl a potenciálnych budúcich zamestnávateľov je ideálnym opatrením pre riešenie tejto situácie. Kvalitná praktická príprava zároveň môže pritiahnuť študentov (najmä z MRK), ktorí často strácajú záujem o vzdelávanie z dôvodu jeho nepodnetnosti a nepreviazanosti s praxou. Obstaraná technika a technológia je výrazne efektívnejšie využívaná v porovnaní, ak by bola umiestnená v dielňach stredných škôl, keďže okrem praktického vyučovania je možné technológiu využiť pre rozšírenie výroby spolupracujúceho podniku, čo umožní znížiť nezamestnanosť nielen výhľadovo, ale aj okamžite po ukončení realizácie projektu.

Potenciálni nositelia projektov: podnikateľské subjekty spolupracujúce so SOŠ, subjekty verejnej správy.

Cieľové skupiny: kvalifikovaná pracovná sila, žiaci a študenti SOŠ, SOŠ.

Úloha A3.1: Obstaranie techniky a technológie pre skvalitnenie duálneho vyučovania a praktického vyučovania vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie.

- obstaranie technického a technologického vybavenia podnikov realizujúcich duálne vzdelávanie,
- obstaranie technického a technologického vybavenia podnikov realizujúcich praktické vyučovanie v spolupráci so SOŠ,
- stavebné práce súvisiace s umiestnením obstaranej technológie.

4.1.8. Opatrenie A4: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby, elektrotechnického a strojárského priemyslu, stavebníctva, služieb a informačných technológií

Opatrenie A4 je zamerané na podporu MSP pôsobiacich v oblasti priemyselnej výroby, elektrotechnickom a strojárskom priemysle, v oblasti stavebníctva, služieb a informačných technológií.

Podniky pôsobiace v priemysle, stavebníctve a službách tvoria vyše 40 % podnikov pôsobiacich v okrese Stropkov a výrazne sa aj v súčasnosti podieľajú na vytváraní pracovných príležitostí. Hrubý obrat priemyselných podnikov kontinuálne rastie. V prípade správne cielenej podpory je možné využiť potenciál rastu tak, aby boli vytvárané pracovné príležitosti aj pre UoZ s nižším stupňom kvalifikácie či dlhodobo nezamestnaných UoZ. Zároveň budú podporené inovatívne zámery vytvárajúce pracovné miesta s vyššou pridanou hodnotou.

Potenciálni nositelia projektov: podnikateľské subjekty v priemysle, MSP v elektrotechnickom a strojárskom priemysle, stavebníctve, službách a informačných technológiách, subjekty verejnej správy.

Cieľové skupiny: kvalifikovaná pracovná sila, pracovná sila s nižším stupňom kvalifikácie, podniky v regióne.

Úloha A4.1: Obstaranie techniky a technológie pre rozšírenie výroby a poskytovaných služieb vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie.

- obstaranie technického a technologického vybavenia podnikov pre zabezpečenie inovácií, rozšírenia výroby či diverzifikácie,
- modernizácia výrobných prevádzok, vrátane technického a technologického vybavenia,
- obstaranie techniky a technológie pre stavebnú výrobu.

Úloha A4.2: Rozšírenie výrobných priestorov MSP a priestorov pre poskytovanie služieb.

- stavebné práce nevyhnutné pre rozšírenie výrobných priestorov MSP,
- stavebné práce pre rozšírenie priestorov pre poskytovanie služieb.

Úloha A4.3: Rekonštrukcia a vybavenie skladových a logistických centier výrobných MSP, ktoré umožnia rozvoj firmy.

- rekonštrukcia skladových priestorov, skladových a logistických centier výrobných MSP,
- technické a technologické vybavenie skladových priestorov, skladových a logistických centier výrobných MSP.

4.1.9. Opatrenie A5: Podpora vytvárania pracovných miest v oblasti sociálnych služieb, zdravotníctva a vzdelávania

Opatrenie A5 je zamerané na podporu subjektov pôsobiacich v oblasti poskytovania zdravotníckych služieb, sociálnych služieb a vzdelávania.

Vzhľadom na odznievajúcu pandémiu COVID-19 a následky, ktoré zanechala na zdravotnom stave občanov, bude nevyhnutné liečiť pokovidové stavy, ako aj ďalšie civilizačné ochorenia aj

s využitím moderných technológií. Otvára sa tak priestor pre vytvorenie udržateľných pracovných miest.

Opatrenie A5 je zamerané aj na podporu subjektov pôsobiacich v oblasti poskytovania sociálnych služieb. Vzhľadom na starnutie obyvateľstva v okrese je odvetvie „striebornej ekonomiky“ perspektívne pre rozvoj a vytváranie udržateľných pracovných miest. Opatrenie reaguje najmä na nízku dostupnosť sociálnych služieb, vrátane služieb pre seniorov v okrese (domáca opatrovateľská služba, denný stacionár, domovy sociálnych služieb, stravovacie zariadenia – výdajňa jedál, jedáleň, prepravná služba). Opatrenie predpokladá podporu projektov v oblasti sociálnych služieb aj pre iné skupiny odkázané na sociálne služby.

Treťou oblasťou v rámci tohto opatrenia je vzdelávanie. Opatrenie bude zamerané najmä na podporu organizovania vzdelávacích a rekvalifikačných kurzov pre UoZ, ktoré budú prispievať k zmierneniu disproporcií v odvetvovej štruktúre UoZ a profesií požadovaných na trhu práce.

Potenciálni nositelia projektov: subjekty pôsobiace v oblasti poskytovania sociálnych služieb, zdravotníctva a vzdelávania, subjekty verejnej správy.

Cieľové skupiny: kvalifikovaná pracovná sila, UoZ, klienti sociálnych služieb a zdravotníckych služieb.

Úloha A5.1: Podpora subjektov poskytujúcich sociálne služby, zdravotnícke služby a vzdelávanie – skvalitnenie a rozšírenie ponuky sociálnych služieb, zdravotníckych služieb a vzdelávania.

- obstaranie vybavenia pre skvalitnenie poskytovania sociálnych služieb,
- stavebné úpravy nevyhnutné pre skvalitnenie poskytovaných sociálnych služieb,
- obstaranie vybavenia pre vytvorenie možnosti poskytovania nových sociálnych služieb,
- stavebné úpravy nevyhnutné pre nové poskytované sociálne služby,
- obstaranie vybavenia pre skvalitnenie poskytovania zdravotníckych služieb,
- stavebné úpravy nevyhnutné pre skvalitnenie poskytovaných zdravotníckych služieb,
- obstaranie vybavenia pre vytvorenie možnosti poskytovania nových zdravotníckych služieb,
- stavebné úpravy nevyhnutné pre nové poskytované zdravotnícke služby,
- podpora skvalitnenia procesu vzdelávania,
- podpora inovatívnych foriem vzdelávania.

4.2. Aktivita B: Cestovný ruch

4.2.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Okres Stropkov má veľký potenciál na rozvoj turizmu, ako jedného z nosných sektorov ekonomiky. Atrakcie môžeme nájsť v každom kúte okresu avšak turisticky najzaujímavejším objektom je rekreačná oblasť pri vodnej nádrži Veľká Domaša.

Navrhované opatrenia a úlohy budú smerované najmä na podporu tohto turisticky zaujímavého produktov.

V okrese absentuje dostatok ubytovacích kapacít, ktoré zvyčajne tvoria stmelujúci prvok pri budovaní komplexnej ponuky a sú dôležitým faktorom pre dlhodobejšie udržanie klienta v území. Potreba podpory projektov v tejto oblasti je preto nevyhnutná.

Dôležitým prvkom v CR sú tradičné remeslá a tradičná výroba. Posilnenie tohto piliera podporí komplexnosť ponuky CR. Komplexnosť ponuky v CR je podporovaná aj doplnkovými službami, ktoré sú súčasťou navrhovaných opatrení.

Komplexná celoročná ponuka v CR je zárukou možnosti vytvárania udržateľných pracovných miest, ktorých nedostatok je základným problémom NRO Stropkov.

4.2.2. Východisková situácia

Súčasná situácia v oblasti CR v okrese Stropkov je charakterizovaná nedostatočným množstvom atrakcií a produktov ako aj plánovanými, ale nedobudovanými cyklotrasami. Je tu nedostatočné množstvo parkovísk, či oddychových zón. Existujúce centrá CR nie sú zosieťované (v rámci okresu, či regiónu) a samostatne neposkytujú komplexné služby. Časť kultúrnych pamiatok je v zlom stave a ich využitie je nedostatočné. V zlom stave sú atrakcie, ktoré by mohli byť ťažiskovými. Absentuje zázemie ku vznikajúcim cyklochodníkom (bikepointy, opravovne, nabíjačky elektrobicyklov a pod.). Kapacita ubytovacích zariadení a ich kvalita nie je vyhovujúca.

Na druhej strane je tu obrovský potenciál pre rozvoj CR ako budúceho nosného piliera hospodárstva, ktorý predstavuje najmä rekreačná oblasť Domaša a ďalšie doposiaľ menej navštevované atrakcie:

- mesto Stropkov – kultúrno-historické pamiatky, ZOO park, prímestská rekreačná zóna „Pod vlekom“ a iné,
- pútnické miesto Buková hôrka,
- drevený kostolík v obci Potoky,
- dedinské múzeum v Driečnej,
- múzeum Tokajickej tragédie a vojnový cintorín,
- vyhliadkové veže – Ščob a Ščerbovka,
- chránený areál Driečna – v katastri obce Vladiča pri hranici s Poľskom,
- kultúrne podujatia – rôzne každoročné festivaly,
- menšie prevádzky s tradičnou výrobou a prevádzky s perspektívou pre rozvoj agroturizmu.

4.2.3. Cieľová situácia

Hlavným cieľom aktivity je prostredníctvom realizácie projektov v rámci navrhovaných opatrení a úloh vytvorenie komplexného produktu CR v okrese Stropkov a vytvorenie nových pracovných miest, ktoré budú dlhodobo udržateľné.

Navrhované opatrenia a úlohy sú zamerané na podporu projektov, ktoré budú dopĺňať ponuku v CR najmä v už existujúcich centrách. Regionálny príspevok bude cielený na úlohy a projekty, ktoré budú prostredníctvom synergického efektu vytvárať pozitívnejší dopad na cieľové územie. Podporené investície budú sústredované do centier CR s cieľom dlhodobejšieho udržania klienta v území prostredníctvom komplexnej ponuky podporenej realizovanými projektmi.

Ďalším nemenej dôležitým prínosom bude vytváranie udržateľných pracovných miest v regióne pre UoZ, či znevýhodnené skupiny na trhu práce. Bude sa jednať najmä o pracovné miesta pre absolventov škôl, UoZ vo veku nad 50 rokov, ale v rámci agroturistických prevádzok aj o nízokvalifikovaných UoZ, či dlhodobo nezamestnaných.

Podpora v rámci tejto aktivity prispeje aj k vyrovnanejšej diverzifikácii ekonomiky smerom k CR a nadväzujúcim odvetviam, ktorých podiel na zamestnanosti v okrese je v súčasnosti pod úrovňou podielu týchto odvetví v SR aj v PSK.

4.2.4. Prehľad opatrení a úloh

V rámci **Aktivity B: Cestovný ruch** sú navrhované nasledujúce úlohy v rámci jednotlivých opatrení:

- **Opatrenie B1: Zvýšenie ubytovacej kapacity v okrese ako prvku prepájajúceho existujúce atrakcie v CR**
 - Úloha B1.1: Rekonštrukcia kultúrnych pamiatok s cieľom zvýšenia ubytovacej kapacity v území, vrátane podpory doplnkových služieb (wellness, gastro a pod.).
 - Úloha B1.2: Rekonštrukcia ubytovacích kapacít a vytváranie nových ubytovacích kapacít v blízkosti centier CR, vrátane podpory doplnkových služieb (wellness, gastro a pod.).
 - Úloha B1.3: Rekonštrukcia neobývaných rodinných domov v blízkosti turistických centier s cieľom budovania nových ubytovacích kapacít rodinného typu.
 - Úloha B1.4: Budovanie nových foriem ubytovania v území vo forme glampingu či campingu.
- **Opatrenie B2: Podpora dobudovania a modernizácie nosného produktu cestovného ruchu**
 - Úloha B2.1: Doplnenie a modernizácia atrakcií a služieb CR v rekreačnej oblasti pri vodnej nádrži Veľká Domaša.
- **Opatrenie B3: Zvýšenie atraktívnosti územia dobudovaním a skvalitnením doplnkových služieb a atrakcií v území**
 - Úloha B3.1: Dobudovanie a skvalitnenie doplnkových služieb CR vo väzbe na jestvujúce prírodné, historické, či kultúrne atrakcie.
 - Úloha B3.2: Modernizácia a budovanie nových agroturistických zariadení.
 - Úloha B3.3: Podpora MSP v oblasti tradičnej výroby, ako podporného prvku CR.

4.2.5. Opatrenie B1: Zvýšenie ubytovacej kapacity v okrese ako prvku prepájajúceho existujúce atrakcie v CR

Opatrenie B1 je zamerané na podporu zvýšenia ubytovacej kapacity v okrese. Ubytovacie kapacity sú prvkom, ktorý prepája jednotlivé atrakcie v CR. V prípade ich nedobudovania nie je možné udržať návštevníkov v okrese dlhodobejšie. Turisti sú odkázaní na jednodenné návštevy jednotlivých

atrakcií, čo neprináša územiu dostatočnú pridanú hodnotu. Z toho dôvodu je nevyhnutná podpora budovania ubytovacích kapacít rôznych kategórií. Podporiť je možné existujúce ubytovacie kapacity (skvalitnenie, rozšírenie, doplnenie služieb), avšak vysoký potenciál v tomto smere majú aj kaštiele. Pri rekonštrukcii týchto objektov sa dosiahne záchrana hodnotných objektov, skrášlenie prostredia, vytvorenie priestoru pre poskytovanie služieb v CR a vytvorenie udržateľných pracovných miest. Okres disponuje veľkým počtom neobývaných objektov (rodinných domov). Tie, ktoré sa nachádzajú v blízkosti centier CR je možné využiť po rekonštrukcii pre vytvorenie nových ubytovacích kapacít rodinného typu. Zachytiť je potrebné tiež nové trendy v oblasti ubytovania ako napríklad glamping či camping. Súčasní klienti v CR vyžadujú v rámci ubytovania aj doplnkové služby v podobe wellness, gastro a pod. Vytváranie a skvalitňovanie týchto služieb taktiež podporí udržanie klientov v území na dlhšiu dobu a umožní „posúvať si klientov od atrakcie k atrakcii“.

Potenciálni nositelia projektov: subjekty pôsobiace v CR, subjekty verejnej správy.

Cieľové skupiny: UoZ, znevýhodnení UoZ, návštevníci a klienti.

Úloha B1.1: Rekonštrukcia kultúrnych pamiatok s cieľom zvýšenia ubytovacej kapacity v území, vrátane podpory doplnkových služieb (wellness, gastro a pod.)

- rekonštrukcia kaštieľov a iných kultúrnych pamiatok pre vytvorenie nových ubytovacích kapacít,
- obstaranie vybavenia pre novovytvorené ubytovacie kapacity,
- obstaranie vybavenia a stavebné úpravy kultúrnych pamiatok pre vybudovanie doplnkových služieb k novovytvoreným ubytovacím kapacitám (wellness, gastroslužby a pod.).

Úloha B1.2: Rekonštrukcia ubytovacích kapacít a vytváranie nových ubytovacích kapacít v blízkosti centier CR, vrátane podpory doplnkových služieb (wellness, gastro a pod.)

- rekonštrukcia ubytovacích zariadení, vrátane obstarania vybavenia pre skvalitnenie poskytovaných služieb v blízkosti jestvujúcich centier CR,
- budovanie nových ubytovacích kapacít v blízkosti jestvujúcich centier CR, vrátane obstarania vybavenia,
- obstaranie vybavenia a stavebné úpravy pre vybudovanie doplnkových služieb k novovytvoreným a zrekonštruovaným ubytovacím kapacitám (wellness, gastroslužby a pod.).

Úloha B1.3: Rekonštrukcia neobývaných rodinných domov v blízkosti turistických centier s cieľom budovania nových ubytovacích kapacít rodinného typu.

- stavebné úpravy a neobývaných rodinných domov v turistických centrách pre vytvorenie nových ubytovacích kapacít rodinného typu,
- obstaranie vybavenia neobývaných rodinných domov v turistických centrách pre vytvorenie nových ubytovacích kapacít rodinného typu.

Úloha B1.4: Budovanie nových foriem ubytovania v území vo forme glampingu či campingu.

- budovanie glampingovej formy ubytovania („luxusné stany v lone prírody“),

- budovanie priestorov pre camping a autocamping.

4.2.6. Opatrenie B2: Podpora dobudovania a modernizácie nosného produktu cestovného ruchu

Opatrenie B2 je zamerané na podporu nosného produktu v CR v okrese Stropkov, ktorým je rekreačná oblasť pri Vodnej nádrži Veľká Domaša.

V rámci tohto opatrenia budú podporené projekty, ktoré prispievajú k zatraktívneniu tohto najvýznamnejšieho centra CR v okrese. Podporené budú jestvujúce aj nové služby a atrakcie.

Potenciálni nositelia projektov: subjekty pôsobiace v CR, subjekty verejnej správy.

Cieľové skupiny: UoZ, znevýhodnení UoZ, návštevníci a klienti.

Úloha B2.1: Doplnenie a modernizácia atrakcií a služieb CR v rekreačnej oblasti pri vodnej nádrži Veľká Domaša

- budovanie nových atrakcií CR v rekreačnej oblasti pri vodnej nádrži Veľká Domaša,
- budovanie nových služieb v CR v rekreačnej oblasti pri vodnej nádrži Veľká Domaša,
- modernizácia existujúcich atrakcií v CR v rekreačnej oblasti pri vodnej nádrži Veľká Domaša,
- modernizácia existujúcich služieb v CR v rekreačnej oblasti pri vodnej nádrži Veľká Domaša.

4.2.7. Opatrenie B3: Zvýšenie atraktívnosti územia dobudovaním a skvalitnením doplnkových služieb a atrakcií v území

Opatrenie B3 je zamerané na podporu projektov, ktorých výsledkom bude zatraktívnenie územia pre návštevníkov v okrese Stropkov. Nosným produktom - miestom ktoré najviac priťahuje turistov v okrese je Domaša. Okrem tohto nosného turistického produktu (centra) je v území viacero v súčasnosti menej významných atrakcií, ktoré však dopĺňajú mozaiku a ich podpora je nevyhnutná pre vytvorenie komplexného produktu v CR. Jedná sa o atrakcie ako: Mesto Stropkov (kultúrno-historické pamiatky, ZOO park, prímestská rekreačná zóna „Pod vlekom“ a iné), Pútnické miesto Buková hôrka, Drevený kostolík v obci Potoky, Dedinské múzeum v Driečnej, Múzeum Tokajickej tragédie a vojnový cintorín, Vyhliadkové veže – Ščob a Ščerbovka, Chránený areál Driečna – v katastri obce Vladiča pri hranici s Poľskom, kultúrne podujatia (rôzne každoročné festivaly), menšie prevádzky s tradičnou výrobou a prevádzky s perspektívou pre rozvoj agroturizmu.

V rámci tohto opatrenia budú podporené projekty, ktoré prispievajú k skvalitneniu služieb v CR poskytovaných v okrese Stropkov vo väzbe na jestvujúce prírodné, historické, či kultúrne atrakcie a tiež projekty v oblasti podpory agroturizmu. Podporené môžu byť aj projekty, ktoré napomôžu sprístupniť turistické atrakcie a služby v CR.

V okrese sa dodnes zachovali remeselníci, či MSP, ktoré podnikajú v tradičnej výrobe (potravinárskej, či remeselnej). Tradičné výrobky sú oživením ponuky v CR, jednak ako produkt – možnosť odnieť si zaujímavú pamiatku z dovolenky/výletu, ale aj ako zážitok – v prípade možnosti vyskúšať si tradičnú výrobu, vyrobiť si vlastný tradičný výrobok v rámci organizovaných workshopov, či v rámci turistických individuálnych návštev výrobných remeselných prevádzok. V rámci opatrenia budú podporené projekty zamerané na sprístupnenie remeselných prevádzok a prevádzok tradičnej výroby pre využitie v rámci zážitkového CR a tiež projekty zamerané na obstaranie vybavenia

remeselných prevádzok a prevádzok tradičnej výroby zamerané na skvalitnenie a zatraktívnenie samotnej výroby.

Potenciálni nositelia projektov: subjekty pôsobiace v CR, MSP pôsobiace v poľnohospodárstve a agroturistike, subjekty miestnej samosprávy, subjekty pôsobiace v tradičnej výrobe a remeslách, subjekty verejnej správy.

Cieľové skupiny: UoZ, znevýhodnení UoZ, návštevníci a klienti.

Úloha B3.1: Dobudovanie a skvalitnenie doplnkových služieb CR vo väzbe na jestvujúce prírodné, historické, či kultúrne atrakcie.

- budovanie nových služieb v CR (múzeá, športoviská, gastro zariadenia a pod.) v miestach prírodných, historických, či kultúrnych atrakcií,
- modernizácia existujúcich služieb v CR (múzeá, športoviská, gastro zariadenia a pod.) v miestach prírodných, historických, či kultúrnych.

Úloha B3.2: Modernizácia a budovanie nových agroturistických zariadení

- budovanie nových agroturistických zariadení,
- rekonštrukcia a zatraktívnenie jestvujúcich agroturistických zariadení,
- doplnkové služby v rámci agroturistických zariadení - detského ihrisko, minizoo, turistické značenie a informačné tabule, marketingové aktivity.

Úloha B3.3: Podpora MSP v oblasti tradičnej výroby, ako podporného prvku CR

- obstaranie vybavenia tradičných remeselných prevádzok a prevádzok tradičnej výroby,
- stavebné úpravy tradičných remeselných prevádzok a prevádzok tradičnej výroby prispievajúce k skvalitneniu poskytovaných služieb v CR.

4.3. AKTIVITA C: Rozvoj verejnej správy v území NRO

Kvalitná verejná správa a riadenie krajiny sú kľúčovým faktorom jej hospodárskej výkonnosti. Efektívna verejná správa slúži potrebám občanov a podnikov. Je nevyhnutné, aby bola verejná správa schopná prispôbovať sa meniacim sa okolnostiam, a to nielen v oblasti poskytovania efektívnejších a inovatívnejších služieb, ale aj realizáciou nových projektov.

Dobre fungujúca verejná správa poskytuje pevnú základňu na rozvoj podnikov a zabezpečuje kvalitné služby pre občanov a odborníkov v regiónoch.

4.3.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Regionálna politika je jedným zo základných predpokladov moderného štátu, ktorá umožňuje vyrovnávať disparity medzi jednotlivými časťami štátu a následne podporuje súdržnosť štátu a tým aj jeho stabilitu. Je dôležité, aby sa verejná správa prispôbovala meniacim sa požiadavkám, ktoré reflektujú na aktuálne problémy regiónu. Zvyšovaním odbornosti zamestnancov, zlepšením práce s dátami, využitím behaviorálnych vied sa zvýši odbornosť subjektov verejnej správy, budú transparentnejšie a otvorené novým zámerom.

Územia NRO však majú dlhodobý problém s využívaním fondov EÚ, najmä európskych štrukturálnych a investičných fondov. Príčinou sú často slabé a nedostačujúce administratívne štruktúry samospráv, nedostatočné plánovacie a riadiace schopnosti a obmedzené zručnosti v koncipovaní projektov.

Základom regionálneho rozvoja je zabezpečiť ľudom bývanie, kvalitné vzdelanie, zamestnanie, prístup k občianskej vybavenosti, zdravotnej starostlivosti a kultúrnemu životu.

4.3.2. Východisková situácia

Súčasná situácia v oblasti čerpania prostriedkov z rôznych finančných nástrojov, týkajúcich sa najmä fondov EÚ, je charakterizovaná nízkym podielom čerpania osobitne subjektami verejnej správy. Dôvody nízkeho čerpania týchto finančných nástrojov sú častokrát rozpočty prevažne malých obcí, ktoré nedovoľujú samosprávam podieľať sa na spolufinancovaní projektov. Počas posledných rokov hospodárenie subjektov verejnej správy ovplyvňovala nielen pandémia spôsobená ochorením COVID - 19, vojna na Ukrajine, ale aj mnohé legislatívne zmeny, ktoré len zaťažili rozpočet samospráv, a tým spôsobili ich neschopnosť spolufinancovania projektov. Za účelom podporiť a motivovať rozvoj verejnej správy v území NRO, ako napríklad zapojenie sa aj do finančne náročnejších projektov, je potrebné prostredníctvom tejto aktivity zabezpečiť spolufinancovanie projektov z regionálneho príspevku, keďže v území je cítiť nedostatok kapitálu.

Podpora regionálneho rozvoja nie je ohraničená len konkrétnymi aktivitami v plánoch rozvoja. Rozvoj v území NRO je potrebné podporovať aj ostatnými tzv. verejnoprospešnými aktivitami vo verejnej správe, ktoré je možné spolufinancovať z regionálneho príspevku. Medzi spolufinancovanie takýchto projektov môžeme zaradiť projekty cezhraničnej spolupráce, ktorých cieľom je nájsť spoločné riešenia v oblastiach, ktoré sú regionálneho charakteru a slúžia na zintenzívnenie vzťahov a zvýšenie kvality života v prihraničnom regióne. Ďalej môže ísť o projekty v oblasti infraštruktúry, t. j. projekty zamerané na budovanie novej infraštruktúry alebo obnovu, modernizáciu, rekonštrukciu už existujúcej infraštruktúry (verejné budovy, školy a škôlky, verejné priestranstvá, cintoríny, domy smútkov, cesty, chodníky, vodovody, kanalizácie, knižnice, kultúrne domy a mnohé iné).

4.3.3. Cieľová situácia

Cieľom aktivity „Rozvoj verejnej správy v území NRO“ je zabezpečiť, skvalitniť a optimalizovať systémy a procesy vo verejnej správe, poskytovať kvalitné a efektívne služby klientom a vybudovať priestor pre plnenie dlhodobých cieľov. Tieto dlhodobé ciele je potrebné napĺňať formou investícií do základnej infraštruktúry, ktorá prinesie zlepšenie kvality života v rôznych oblastiach regionálneho rozvoja, napr. v sociálnej a zdravotnej oblasti, v oblasti vzdelávania, v environmentálnej oblasti, v kultúrnej a spoločenskej oblasti. Okrem občianskej vybavenosti a materiálno-technického vybavenia pôjde o podporu zraniteľných skupín obyvateľstva, podporu športovo-vzdelávacích aktivít, podporu opatrení na odstránenie negatívnych dôsledkov zmeny klímy ako aj prevenciu pred mimoriadnymi udalosťami, podporu aktivít zameraných na výsadbu verejnej zelene alebo podporu udržateľnej mobility. Osobitný dôraz bude kladený na vidiek, kde prioritou je zvýšiť úroveň v jednotlivých vidieckych oblastiach v území NRO prostredníctvom odstraňovania potravinových púšti, podpory udržiavania poľnohospodárskej pôdy a pestovania, podpory turizmu a budovania lokálnych značiek. Podpora spolufinancovania projektov bude smerovať aj do zvýšenia podielu občianskej vybavenosti jednotlivých obcí v oblasti odpadového hospodárstva.

Rozvoj verejnej správy je zameraný na dosahovanie výsledkov, zvyšovanie zodpovednosti, zlepšovanie tvorieb politík, štruktúr a postupov, ale aj na stabilné ľudské zdroje a ich adekvátne vybavenie a zázemie. Stabilita ľudského kapitálu a jeho spokojnosť priamo ovplyvňuje ďalšie veci

verejnú, ako je rozpočtová udržateľnosť štátu, miera a riziko korupcie, účinnosť justičných systémov, efektívnosť daňových systémov a daňovej správy. Negatívny vplyv nedostatočného naplňovania potrieb verejného sektora je výrazný a spoločensky nežiadúci.

V rámci tejto aktivity budú podporené projekty zamerané na nehnospodársku činnosť, t. j. aktivity a činnosti, ktoré nepodliehajú pravidlám štátnej a minimálnej pomoci podľa osobitného predpisu²⁸⁾. V odôvodnených prípadoch pôjde o podporu činností nehnospodárskeho charakteru s doplnkovým hnospodárskym využitím infraštruktúrnych projektov.

4.3.4. Prehľad opatrení a úloh

V rámci **Aktivity C: Rozvoj verejnej správy v území NRO** je navrhovaná nasledujúca úloha v rámci daného opatrenia:

Opatrenie C1: Zabezpečenie financovania projektov rozvoja verejnej správy v území NRO

- Úloha C1.1: Podpora spolufinancovania projektov verejnej správy v oblasti regionálneho rozvoja z rôznych finančných nástrojov.

4.3.5. Opatrenie C1: Zabezpečenie financovania projektov rozvoja verejnej správy v území NRO

Zameranie opatrenia „Zabezpečenie financovania projektov rozvoja verejnej správy v území NRO“ prispieva k realizácii cieľov plánu rozvoja. Spolufinancovanie projektov bude zabezpečené regionálnym príspevkom. U menších obcí je bežnou prekážkou úspešného uchádzania sa o podporu formou dotácie práve ekonomická a rozpočtová náročnosť disponovať vlastnými (resp. inými) zdrojmi v rozsahu niekoľko % z ceny projektu, čo môže znamenať niekoľko tisíc až stoviek tisíc EUR. Z dôvodu zabezpečenia vyššej kvality života v NRO za pomoci čerpania zdrojov z fondov EÚ je potrebné zamerať sa na podporu území NRO aj formou poskytnutia regionálneho príspevku na spolufinancovanie projektov. Opatrenie je zamerané na rozvoj efektívneho riadenia, integrácie a optimalizácie procesov a spolufinancovanie rozvojových projektov formou podpory nehnospodárskych činností na území NRO. Financie budú smerovať do projektov zameraných na rozvoj verejnej správy, a teda do podpory dobrého spravovania vecí verejných, do tvorby ako aj do implementácie verejných politík a zvýšenia kvality služieb. Cieľom je vytvoriť efektívne fungujúcu, pro-klientsky orientovanú verejnú správu poskytujúcu kvalitné služby udržateľným spôsobom v celom území NRO.

Úloha C1.1: Podpora spolufinancovania projektov verejnej správy v oblasti regionálneho rozvoja z rôznych finančných nástrojov.

Úloha je zameraná na zvýšenie čerpania z rôznych finančných nástrojov, napr. Interreg, Program Slovensko 2021 – 2027, Fond spravodlivej transformácie, Nórske a Švajčiarske fondy. Poskytnuté finančné prostriedky na spolufinancovanie zámerov pre investície v regionálnom rozvoji umožnia aj menším samosprávam, ktoré sú súčasťou verejnej správy, zapojiť sa do väčších, finančne náročnejších projektov. Úloha prispieva k realizácii cieľov plánu rozvoja a spolufinancovanie bude zabezpečené regionálnym príspevkom.

Sledovaný cieľ:

- podporiť a motivovať rozvoj verejnej správy v území NRO,

²⁸⁾ Zákon č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o štátnej pomoci).

- zapojenie sa samospráv aj do finančne náročnejších projektov,
- príjem z externých zdrojov vo všetkých sektoroch pre NRO,
- potenciál pre ekonomický rozvoj a zlepšenie kvality života v regióne,
- zvyšovanie počtu realizácie projektov v NRO,
- zvyšovanie odbornosti ľudí pracujúcich vo verejnej správe v nadväznosti na čerpanie rôznych finančných nástrojov,
- vytvorenie efektívne fungujúcej, pro-klientsky orientovanej verejnej správy poskytujúcu kvalitné služby,
- podpora rozvoja sebestačnosti obecných samospráv.

Ukazovatele:

- podporené projekty verejnej správy spolufinancované z regionálneho príspevku,
- počet podporených subjektov verejnej správy.

Potenciálni nositelia projektov:

- subjekty verejnej správy.

Cieľové skupiny:

- subjekty verejnej správy,
- zamestnanci verejnej správy,
- obyvatelia NRO.

5. MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLÁNU ROZVOJA NRO STROPKOV

Pre sledovanie dosahovania cieľov Plánu rozvoja NRO Stropkov sú zadefinované 2 povinné merateľné ukazovatele pre všetky aktivity. Týmito ukazovateľmi je počet pracovných miest pre UoZ a počet pracovných miest pre znevýhodnených UoZ, ktoré budú ročne vytvorené realizáciou projektu a zachované počas minimálne jedného roka po jeho ukončení.

Tabuľka č. 5 Zoznam ukazovateľov plnenia Plánu rozvoja NRO Stropkov

Názov povinného merateľného ukazovateľa	Počiatková hodnota	Cieľová hodnota
Počet vytvorených pracovných miest pre UoZ	0	27
Počet vytvorených pracovných miest pre znevýhodnených UoZ	0	27

6. ČASOVÝ HARMONOGRAM REALIZÁCIE A MOŽNOSTI FINANCOVANIA PLÁNU ROZVOJA NRO STROPKOV

Za realizáciu jednotlivých projektov v rámci navrhovaných aktivít, opatrení a úloh sú zodpovední samotní prijímatelia regionálneho príspevku, s ktorými na základe vyhodnotenia jednotlivých výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie regionálneho príspevku uzatvorí MIRRI SR zmluvu o poskytnutí regionálneho príspevku.

Harmonogram realizácie Plánu rozvoja NRO Stropkov je navrhnutý na roky 2024 – 2028. Časový harmonogram je v Pláne rozvoja NRO Stropkov obsiahnutý ako povinná náležitosť podľa osobitného predpisu.²⁹⁾

V rámci implementácie Plánu rozvoja NRO Stropkov sa plánuje na realizáciu jednotlivých projektov v rámci navrhovaných aktivít, opatrení a úloh alokovať regionálny príspevok v celkovej predpokladanej výške **2 239 506,62 EUR**. Čerpanie tohto regionálneho príspevku je naplánované na roky 2024 – 2028.

Regionálny príspevok je rozdelený na rozpočtovo krytý, t. j. schválený v rozpočte verejnej správy na rok 2024 a na rozpočtovo nekrytý, t. j. ešte je potrebné jeho schválenie v rozpočte verejnej správy v nasledujúcich rokoch. Rozpočtovo nekryté zdroje budú predmetom rokovania s Ministerstvom financií SR.

Tabuľka č. 6 Disponibilné finančné prostriedky určené pre Plán rozvoja NRO Stropkov

Rok	Rozpočtovo kryté zdroje v EUR	Rozpočtovo nekryté zdroje v EUR	Spolu v EUR
2024	600 806,62 EUR	0,00 EUR	600 806,62 EUR
2025	0,00 EUR	889 843 EUR	889 843 EUR
2026	0,00 EUR	121 897 EUR	121 897 EUR
2027	0,00 EUR	431 740 EUR	431 740 EUR
2028	0,00 EUR	195 220 EUR	195 220 EUR
Sumár	600 806,62 EUR	1 638 700,00 EUR	2 239 506,62 EUR

7. OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY, MONITOROVANIE A HODNOTENIE DOSIAHNUTÉHO POKROKU

7.1. Gestori a spôsoby monitorovania podľa aktivít

Plnenie Plánu rozvoja NRO Stropkov vyhodnocuje a kontroluje MIRRI SR podľa osobitného predpisu.³⁰⁾ Pri vyhodnocovaní a kontrole bude s MIRRI SR spolupracovať Okresný úrad Stropkov, ktorý vedie agendu súvisiacu s plnením Plánu rozvoja NRO Stropkov.

Okresný úrad Stropkov v spolupráci s MIRRI SR a Riadiacim výborom pre NRO Stropkov vypracuje monitorovaciu správu, ktorá bude obsahovať najmä:

- vyhodnotenie výšky zazmluvnených prostriedkov z regionálneho príspevku podľa aktivít,
- čerpanie regionálneho príspevku podľa aktivít,
- plnenie merateľných ukazovateľov podľa aktivít.

²⁹⁾ § 4 ods. 8 zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

³⁰⁾ § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

7.2. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ

Okresný úrad Stropkov vypracuje raz ročne v spolupráci s MIRRI SR monitorovaciu správu o plnení Plánu rozvoja NRO Stropkov a predloží ju na schválenie Riadiacemu výboru NRO Stropkov v termíne určenom MIRRI SR v metodických dokumentoch.

Riadiaci výbor NRO Stropkov následne vyhodnotí dosiahnutý pokrok, prijme potrebné odporúčania pre pokračovanie implementácie Plánu rozvoja NRO Stropkov a predkladá návrhy a opatrenia na zmenu Plánu rozvoja NRO Stropkov MIRRI SR.

Vyhodnotenie Plánu rozvoja NRO Stropkov obsahuje najmä:

- zhodnotenie realizácie Plánu rozvoja NRO Stropkov ako celku (trend disponibilných UoZ či podiel disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku oproti predchádzajúcej správe),
- zhodnotenie jednotlivých priorít (vrátane systémových opatrení na úrovni PSK a štátnej správy),
- pomenovanie príčin na úrovni aktivity najmä pri neplnení cieľov opatrení (finančné ukazovatele, pracovné miesta alebo aj niektoré iné ukazovatele, ak sú relevantné podľa Plánu rozvoja NRO Stropkov).

Zoznam použitých skratiek

CR	Cestovný ruch
EÚ	Európska únia
IKT	Informačné a technologické technológie
IPB	Integrovaný projektový balík
IÚS	Integrovaná územná stratégia
MAS	Miestna akčná skupina
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
MRK	Marginalizovaná rómska komunita
MSP	Malé a stredné podniky/podnikanie
MŠ	Materská škola
NRO	Najmenej rozvinutý okres
p. b.	Percentuálny bod
PHRSR	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
PSK	Prešovský samosprávny kraj
SOŠ	Stredná odborná škola
SPR	Strategicko - plánovací región
SR	Slovenská republika
UoZ	Uchádzač o zamestnanie
ZŠ	Základná škola